

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

ปริญญา

การจัดการทรัพยากร

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดไน
จังหวัดตราด

People's Participation in Conservation of Mangrove Forest in Ban Pred Nai,
Trat Province

นามผู้วิจัย นางสาวณัฐชรีรา นิคมเพ็ชร

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์อภิวัฒน์ กำลิ่งเอก, M.A.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์ปัสลี ประสมสินธ์, Dr.rer.nat.)

ประธานสาขาวิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวรรณา ประณีตวาทกุล, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน
ชุมชนบ้านเปรี๊นใน จังหวัดตราด

People's Participation in Conservation of Mangrove Forest
in Ban Pred Nai, Trat Province

โดย

นางสาวณัฐธีรา นิคมเพ็ชร

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

พ.ศ. 2553

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ณัฐธิรา นิคมเพ็ชร 2553: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน
จังหวัดตราด ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)
สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์อภิวันท์ กำลิ่งเอก, M.A. 92 หน้า

ทรัพยากรป่าชายเลนนั้นมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศตลอดจนสภาพความเป็นอยู่
ของประชาชนชายฝั่งและในพื้นที่ รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม โดยรัฐมุ่งหวังให้
ประชาชนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วม ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่
จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ได้
อย่างยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน
ชุมชนบ้านเปรี๊ตใน หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ซึ่งครอบคลุม 2 วัตถุประสงค์ คือ ศึกษา
ระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน
เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ จำนวน 148 ตัวอย่าง สำหรับสถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าสถิติพรรณนา และค่าไค-สแควร์ โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาพบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงและเพศชายในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน และมี
คุณวุฒิในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะการประกอบอาชีพได้แก่การทำเกษตรแบบผสมผสาน
และทำสวนยางเป็นอาชีพหลัก อย่างไรก็ตามปัจจุบันพบว่า มีการประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมากขึ้น มีรายได้
สุทธิเฉลี่ย 67,945 บาทต่อคนต่อปี โดยชุมชนบ้านเปรี๊ตในมีการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในด้านการบริโภค
ของครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นมูลค่าโดยรวมทั้งหมดประมาณ 1,668,780 บาทต่อปี สำหรับความรู้ความ
เข้าใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของป่า
ชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับมาก

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน ภาพรวมส่วนใหญ่มีระดับการมี
ส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่
กลุ่มตัวอย่างเพศชาย กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพการเกษตร กลุ่มตัวอย่างที่มีการถือที่ดินมากกว่า 8 ไร่ กลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนาและการ
เปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตในในระดับมาก ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันประชาชนขาด
ความตระหนักในการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนเท่าที่ควร จึงควรมี
การจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาป่าชายเลนโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม และรวมถึงการ
จัดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลน เพื่อเป็นการส่งเสริมและ
พัฒนาระดับการมีส่วนร่วมให้ดียิ่งขึ้น

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Nattheera Nikompetch 2010: People's Participation in Conservation of Mangrove Forest in Ban Pred Nai, Trat Province. Master of Science (Resource Management), Major Field: Resource Management, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Associate Professor Apiwan Kamlang-Ek, M.A. 92 pages.

The mangrove resources are significant importance for economy system of this country, including the well being of coastal community. The government have policy to encourages participatory conservation. Aims to supported local community that into the role of participation. Which is important to support the development and rehabilitation of natural resources and environment in their local, conservation and sustainable use. This study aims to analyze the participation of local community in conservation the mangrove resources in Ban Pred Nai village, Huang Nam Khao, Muang District, Trat Province. The second objective is covered, to study the level of public participation and factors associated with participation in mangrove conservation and development. Questionnaire data collected from local people, 148 sampled were gathered, and then analyzed by descriptive statistics and Chi-square. According to the statistical significance at the 0.05 level.

The result show that, the sampling were male and female in a similar amount. Most of sample was qualified in primary school education. The major occupation was integrated farming and rubber plantation. However, the study found that people was aquaculture more than past. The average annual income was 67,945 baht. Local communities are taking advantage of mangroves for household consumption is mostly, by 1,668,780 baht per year. For knowledge of the community about mangrove conservation, historical development and changes of Ban Pred Nai's mangrove forest remained high level.

Mostly, the participation of local community in mangrove conservation in moderately. For factors related to the participation included samples were male, farmer, land tenure over 8 rai, take advantage of mangroves and high level knowledge about historical development and changes of Ban Pred Nai's mangrove forest. The results show that local community still lacked awareness of the importance of participation in mangrove conservation and development as they should. So, it should be organized mangrove development by chance local community to participate, including training to enhance understanding of conservation and development of mangrove resources. To promote and develop the level of participation for better.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อภิวันท์ กำลิ่งเอก ประธานกรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการ ตรวจสอบและให้คำแนะนำอันเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอดและ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ปัสสิ ประสมสินธุ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิติ กันตังกุล ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย และ ดร.ฉวีวรรณ หุตะเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

พร้อมกันนี้ผู้เขียนขอกราบขอบคุณ นายอำพร แพทย์ศาสตร์ นายกองค้การบริหารส่วน ตำบลห้วยน้ำขาว รวมถึงนายมาโนช ผึ้งรัง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 และประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดาที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนมาโดยตลอด รวมถึงเพื่อนๆ ทุกคนที่ได้ให้กำลังใจและช่วยเหลือในทุกด้าน

ณัฐธิรา นิคมเพ็ชร

ตุลาคม 2553

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
ขอบเขตการศึกษา	6
นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	8
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าชายเลน	17
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	22
ข้อมูลพื้นที่ศึกษา	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
กรอบแนวคิดในการวิจัย	33
สมมติฐานในการศึกษา	34
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	43
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจสังคมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	43
ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	52
ส่วนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน	55
ส่วนที่ 4 ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชากรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน	62
บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ	76
สรุป	76
ข้อเสนอแนะ	78
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	81
ภาคผนวก	85
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	92

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ลำดับการพัฒนาและเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน	26
2	ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	44
3	อาชีพของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	47
4	รายได้สุทธิของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	48
5	สถานะภาพทางการเงินของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	49
6	การถือครองที่ดินของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	49
7	การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนของ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	50
8	การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	50
9	ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	51
10	ระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษานิเวศน์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในของ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	51
11	การเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	51
12	มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	52

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์ของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	53
14	ระดับความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	54
15	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จำแนกเป็นรายคำถาม	55
16	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จำแนกเป็นรายด้าน	59
17	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน แยกพิจารณาในแต่ละด้าน	60
18	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในในภาพรวม	61
19	ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน	62
20	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน	63
21	ความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
22	ความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน	65
23	ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน	66
24	ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้สุทธิต่อครัวเรือนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน	68
25	ความสัมพันธ์ระหว่างการถือครองที่ดินกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน	69
26	ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน	70
27	ความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศน์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน	71
28	ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน	72
29	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน	73

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
30	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับประวัติและการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนบ้านเปร็ดในกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน	74
31	สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน	75

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการมีส่วนร่วม	10
2	แสดงขอบเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าท่าตะเภาและป่าเลนน้ำเชี่ยว	30
3	แผนที่ดาวเทียมจังหวัดตราด	30
4	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านเศรษฐกิจสังคมกับตัวแปรการมีส่วนร่วม	33

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

พื้นที่ป่าชายเลนของประเทศไทยในอดีตถือเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่งทรัพยากรหนึ่งก็คืออำนาจประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำรงชีพของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทั้งในด้านการป่าไม้ การประมง และสิ่งแวดล้อมอีกทั้งเป็นแหล่งผลิตอาหารประเภทโปรตีนที่สำคัญ เนื่องจากป่าชายเลนเป็นที่อนุบาลสัตว์น้ำตามธรรมชาติและแหล่งอาหารในการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำเศรษฐกิจนานาชนิด ในด้านการประมง ป่าชายเลนยังถือเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ และที่อยู่อาศัยของสัตว์อีกหลายชนิด นอกจากนี้ ป่าชายเลนยังช่วยป้องกันภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นเกราะกำบังเพื่อช่วยลดความรุนแรงของคลื่นชายฝั่งทะเล ป้องกันการกัดเซาะพังทลายพร้อมทั้งยังช่วยดักตะกอนสิ่งปฏิกูลและสารพิษต่าง ๆ มิให้ไหลลงไปสะสมในบริเวณชายฝั่งและในทะเล ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่าทรัพยากรป่าชายเลนของประเทศไทยมีจำนวนพื้นที่ลดลง เนื่องจากประชาชนบางส่วนเข้ามาการบุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อุตสาหกรรม ทำการเกษตร ก่อสร้างที่อยู่อาศัยและรีสอร์ท

ประเทศไทยประสบปัญหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่เกินความสามารถในการรองรับและปัญหามลพิษต่างๆ ทั้งนี้จึงส่งผลให้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีสภาพเสื่อมโทรม ในอดีตประเทศไทยมีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์กระจายอยู่ทั่วไปตามแนวชายฝั่งทะเล จากการสำรวจพื้นที่ป่าชายเลนของประเทศไทยในปี 2504 พบว่าประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนอยู่กว่า 2.30 ล้านไร่ แต่ในปี พ.ศ. 2539 พื้นที่ป่าชายเลนเหลือเพียง 1.05 ล้านไร่ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม แหล่งชุมชน การทำนาเกลือ และกิจกรรมอื่นๆ ในพื้นที่ป่าชายเลน จนทำให้ป่าชายเลนถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลดาวเทียมในปี พ.ศ. 2543 พบว่ามีพื้นที่ป่าชายเลน 1.53 ล้านไร่ และเพิ่มขึ้นเป็น 1.72 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2547 เนื่องจากได้มีนโยบายการฟื้นฟูป่าชายเลน เช่น การปลูกป่าทดแทนและการลดการบุกรุกทำลายป่า โดยในปัจจุบันพื้นที่ป่าชายเลนทั้งหมดเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2552) ป่าชายเลนนับว่ามีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนชายฝั่งและในพื้นที่ใกล้เคียง ที่ผ่านมารัฐบาลได้เห็นความสำคัญของป่าชายเลนและได้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ

ที่เป็นสาเหตุทำให้พื้นที่ป่าชายเลนลดลง จึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ต่างๆ ออกมาอย่างชัดเจนและต่อเนื่องนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ถึง แผนฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ฟื้นฟู และกระบวนการจัดการเชิงบูรณาการ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการ และดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง

ผืนป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊น อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าตะเภาและป่าเลนน้ำเค็ม มีเนื้อที่ประมาณ 24,687 ไร่ โดยอยู่ภายใต้การดูแลรักษาของชาวบ้านตำบลห้วยน้ำขาว หมู่บ้านเปรี๊น ในทั้งสิ้นประมาณ 12,000 ไร่ ป่าชายเลนแห่งนี้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพมายาวนานตั้งแต่อดีต จนเมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา วิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้ถูกทำให้เปลี่ยนไปเป็นการแยกส่วนออกจากป่า โดยถูกเน้นความคิดที่ว่า “ป่า คือ ไม้ที่จะนำไปขาย และผืนดิน คือ แหล่งสร้างรายได้จากการทำเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว” ทำให้เกิดการทำลายผืนป่าอย่างมหาศาล โดยอาศัยการได้รับสัมปทานจากภาครัฐซึ่งเป็นการให้ผลประโยชน์กับกลุ่มนายทุน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการทำลายป่าชายเลนอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะการทำสัมปทานไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง เช่น ไม้ทำไม้อยู่ในเขตสัมปทานและเมื่อมีการตัดไม้แล้วไม่มีการปลูกทดแทน เป็นต้น นอกจากนี้สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งในการทำลายป่าก็คือ การทำนาเกลือ ซึ่งมีนายทุนจากภายนอกใช้วิธีหลอกลวงชาวบ้านให้สนับสนุนการลักลอบใช้พื้นที่ป่าชายเลนเปลี่ยนเป็นพื้นที่นาเกลือ เพราะการทำเกษตรเชิงเดี่ยวแบบนาเกลือเป็นกระแสที่สร้างรายได้มาก และให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าอาชีพเดิมๆ ของชาวบ้าน ซึ่งในระยะแรกของการทำนาเกลือสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านเป็นจำนวนมาก ต่อมาวิกฤตนาเกลือก็เกิดขึ้นเมื่อราคาเกลือตกต่ำ และเกิดโรคระบาดในกุ้ง วิกฤตทางเศรษฐกิจชุมชนครั้งนี้ นับเป็นจุดสำคัญของชุมชนที่ทำให้ชุมชนบ้านเปรี๊นมีหนี้สินผูกพันมาจนถึงปัจจุบัน จากการทำลายป่าชายเลนมาอย่างต่อเนื่องทั้งจากสัมปทานและจากการทำนาเกลือ ส่งผลให้ป่าชายเลนในชุมชนบ้านเปรี๊นและสภาพแวดล้อมในชุมชนเกิดความเสื่อมโทรมเป็นอย่างมาก และเมื่อป่าชายเลนถูกทำลาย สัตว์น้ำก็ลดจำนวนลง ปริมาณสัตว์น้ำที่ชาวบ้านจับได้ก็ลดน้อยลง ซึ่งเป็นผลให้บางครัวเรือนไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้เพียงพอเหมือนอย่างแต่ก่อน นอกจากนี้แล้วยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพให้การทำนาเกลือไม่ได้ผลเท่าที่ควรด้วย เพราะสภาพของดินและน้ำขาดความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นผลพวงมาจากการทำลายป่าชายเลนทั้งสิ้น

การทำลายป่าชายเลนได้ส่งผลกระทบต่อการค้ารังชีวิตของคนในชุมชนโดยตรง ชาวบ้านได้เริ่มเรียนรู้แล้วว่าเมื่อมีการทำลายป่าก็เปรียบเสมือนกับการทำลายแหล่งรายได้ด้วยเช่นเดียวกัน เมื่อชาวบ้านได้ตระหนักถึงผลเสียที่เกิดขึ้น จึงเริ่มมีการรวมกลุ่มปรึกษาหารือและหาแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการรวมกลุ่มครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะรักษาป่าชายเลนของหมู่บ้านไว้ โดยการร่วมต่อต้านและผลักดันกลุ่มนายทุนออกจากป่าเพื่อให้หยุดการทำลายผืนป่าในชุมชน ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา การต่อต้านและการผลักดันกลุ่มนายทุนออกจากป่าชายเลนต้องต่อสู้กับกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ถึงขั้นที่ตอบโต้กันด้วยความรุนแรง แต่ในที่สุด ชาวบ้านก็สามารถผลักดันกลุ่มนายทุนให้ออกจากพื้นที่ป่าชายเลนบ้านเปร็ดโนได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2529 หลังจากผ่านเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างจริงจัง ผลแห่งความสำเร็จดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจกัน มีการวางแผนและการประสานกัน และที่สำคัญที่สุดคือ ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน ในช่วงปี พ.ศ. 2530 ชาวบ้านก็เริ่มช่วยกันปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นต้นมา รวมทั้งการรณรงค์ให้เลิกตัดไม้ป่าชายเลนในหมู่บ้าน โดยการพูดคุยและออกกฎหมายห้ามตัดต้นไม้จนถึงในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามยังมีกรลักลอบตัดไม้เพื่อนำไปเผาถ่านของชุมชนข้างเคียง นอกจากนี้ยังมีปัญหาอวนรุน อวนลาก ที่รุกเข้ามาไถ่กัดทำลายทรัพยากรหน้าดิน ซึ่งส่งผลทำลายแหล่งทรัพยากรเป็นอย่างมาก

สำหรับความร่วมมืออีกประเด็นหนึ่งคือ ในช่วงปี พ.ศ. 2537-2538 ได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของคนในชุมชนอันเนื่องมาจากการทำนาทุ้งที่ผ่านมา ต่อมาชาวบ้านได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปร็ดโน” ในปี พ.ศ. 2541 โดยมีชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิก เพื่อเป็นแกนนำในการจัดการป่าชายเลนของชุมชน แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาสู่กระบวนการทำงานในรูปแบบองค์กรของชาวบ้าน โดยกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดโน ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น

1. การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าชายเลนที่อยู่ในเขตชุมชนบ้านเปร็ดโนตั้งแต่คลอง 1 – 12 รวมเนื้อที่ประมาณ 12,000 ไร่ การปลูกป่าในครั้งแรกเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2530

2. การตรวจลาดตระเวนมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลรักษาผืนป่าชายเลนและป้องกันการลักลอบเข้ามาจับสัตว์น้ำในระยะ 3,000 เมตรจากแนวชายฝั่งของเรืออวนรุน เรือคราดหอย

3. สร้างศูนย์การเรียนรู้และทางเท้าบริเวณคลอง 7 ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาป่าชายเลนของผู้ที่สนใจทั้งภายในและภายนอกชุมชน

4. การเพิ่มจำนวนสัตว์น้ำโดยการสร้างบ้านปลาและธนาคารปู เพื่อให้มีการขยายพันธุ์ของสัตว์วัยอ่อนให้มากขึ้น การสร้างบ้านปลา ชาวบ้านจะนำยางรถยนต์มาตั้งเป็นชั้นในทะเล เพื่อให้ลูกปลาที่อาศัยและลดอัตราการตายของลูกปลาจากเรืออวนรุนและเรือคราดหอยที่เข้ามาทำประมงใกล้ชายฝั่ง ส่วนธนาคารปู ชาวบ้านจะร่วมกันทำกระชังขึ้นมาอันหนึ่ง เรียกว่า กระชังกลาง โดยขอความร่วมมือจากชาวบ้านที่ประกอบอาชีพจับปู ขอให้ปล่อยแม่ปูลงในกระชังกลางครั้งละประมาณหนึ่งตัวหรือสองตัว เพื่อให้โอกาสแก่แม่ปูได้ขยายพันธุ์ นอกจากนี้ยังมีการร่วมกันรณรงค์ให้มีการจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่เพื่อเป็นการขยายปริมาณสัตว์น้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีการกำหนดวันห้ามจับปูแสม ในเดือน 11 (ตุลาคม) วันแรม 4 – 5 - 6 ค่ำ และวันขึ้น 4 – 5 - 6 ค่ำ ซึ่งเป็นวันที่ปูวางไข่ ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญาชาวบ้านที่จับปูมานาน โดยใช้ชื่อกิจกรรมนี้ว่า “หยุดจับร้อยคอยจับล้าน”

ผลจากการร่วมมือกันของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนทำให้ปัจจุบันความสมบูรณ์ของป่าเริ่มกลับคืนมาอีกครั้ง มีปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น เช่น ปูแสม หอยปากเปิด และปลาอีกหลายชนิด ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการจับสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้แล้วป่าชายเลนยังให้ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์กับชาวบ้านอีกหลายชนิดด้วย เช่น พืชสมุนไพร ลูกตำแพและลูกมะเขือครัน เป็นต้น ดังนั้น เมื่อป่าสมบูรณ์ ชาวบ้านก็มีกิจกรรมมากขึ้น ดังเช่น ชาวบ้านที่นี่ได้จัดตั้งกลุ่มแปรรูปผลผลิตจากป่าเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำตำรายาสมุนไพรโดยรวบรวมความรู้จากหมอชาวบ้านในชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน วิธีการที่ชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนคือการร่วมกันสร้างจิตสำนึกในชุมชนให้รู้จักการหาอยู่หากินอย่างถูกวิธี คือ ใช้ความรู้ของชาวบ้านในการพิจารณา เช่น ไม่จับสัตว์น้ำในช่วงฤดูกลางวางไข่ เลือกตัดไม้ที่ขนาดใหญ่สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง ไม่ตัดไม้ที่มีขนาดเล็ก ใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่ เป็นต้น กระบวนการจัดการของชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์แวดล้อม เกิดจากปัจจัยการมีส่วนร่วมจากภายในชุมชนเป็นหลัก โดยได้รับการ

สนับสนุนและส่งเสริมจากกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นการพัฒนาสู่กระบวนการทำงานในรูปแบบองค์กรของชาวบ้าน (ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก, 2546)

การแก้ปัญหาป่าชายเลนถูกทำลายของชุมชนบ้านเปร็ดใน ได้เน้นและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน โดยพัฒนากระบวนการกลุ่มขึ้นมาเป็นองค์กรชุมชนที่เรียกว่า “กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน” ทั้งนี้เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของป่าชายเลน รวมทั้งได้ขยายเครือข่าย ตลอดจนสร้างภาคีความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ โดยปัจจัยที่เอื้อให้กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน ก้าวไปสู่การเป็นองค์กรชุมชนที่สามารถจัดการป่าชายเลนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การผ่านวิกฤติทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชน จากการมีผู้นำที่มีศักยภาพ และความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนที่มีลักษณะเครือญาติ จนป่าชายเลนแห่งนี้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ ในด้านการอนุรักษ์บริหารจัดการทรัพยากรในลักษณะการมีส่วนร่วมของราษฎร จึงทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายหน่วยงานได้เข้ามาสนับสนุนและช่วยเหลือในหลายรูปแบบ ในการนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เคยเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรความก้าวหน้าโครงการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด เนื่องจากได้รับคัดเลือกให้เป็นพื้นที่สาธิตด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน และ ทรงพระดำเนินตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนที่ราษฎรบ้านเปร็ดใน และพื้นที่ใกล้เคียงร่วมกัน ฟื้นฟูขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ชุมชนบ้านเปร็ดในมีความสามารถและมีจุดเด่นในเรื่องการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นป่าชายเลนของชุมชน โดยจากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาการจัดการและการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรให้ประสบความสำเร็จขึ้นมาได้ และจากความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นเหตุจูงใจให้ศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนของชุมชนบ้านเปร็ดใน ที่เน้นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรในท้องที่ ป่าชายเลนแม้ว่าจะมีเนื้อที่เพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับป่าบก แต่ทว่าป่าชายเลนนับวันจะมีความสำคัญขึ้นต่อชีวิตประชากรและเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าป่าชายเลนเป็นที่

รวมของสังคมพืช สัตว์น้ำ และสัตว์บกนานาชนิด ป่าชายเลนจึงนับว่าเป็นระบบนิเวศที่มีคุณค่ามหาศาล

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชนบ้านเปร็ดใน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชนบ้านเปร็ดใน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษานำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการในพื้นที่ป่าชายเลน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่อื่นๆ รวมทั้งเป็นข้อมูลในการวางแผนนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนร่วมมือกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชนบ้านเปร็ดใน โดยศึกษาเฉพาะครัวเรือนที่ตั้งถิ่นฐานใน หมู่ที่ 2 บ้านเปร็ดใน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประมาณ 591 คน ซึ่งได้ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ระยะเวลาทำการศึกษาวิจัยระหว่างเดือน ตุลาคม 2552 ถึงเดือน ตุลาคม 2553

นียมศัพท์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามของศัพท์บางคำไว้เป็นการเฉพาะเพื่อในการวิจัยดังนี้

การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านเปรี๊ตใน หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ในการจัดการป่าชายเลนในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้าน การค้นหาสาเหตุปัญหา ด้านการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วม ในการติดตามประเมินผล

การอนุรักษ์ หมายถึง การเข้าไปดูแลบำรุงรักษาป่าชายเลนที่มีอยู่ดั้งเดิมรวมทั้งการปลูกป่า ชายเลนเพิ่มเติม การปลูกทดแทน ดูแล บำรุงรักษา จากการถูกบุกรุกทำลาย

ประชาชน หมายถึง ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 2 บ้านเปรี๊ตใน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอ เมือง จังหวัดตราด มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปและมีรายได้จากการประกอบอาชีพ

มูลค่าผลิตผลจากป่าชายเลนที่นำมาใช้ประโยชน์ หมายถึง มูลค่าผลิตผลที่เกิดจากการเข้าไป ต่างๆในพื้นที่ป่าชายเลนเช่น เข้าไปจับสัตว์น้ำ หรือนำไม้สร้างบ้าน เป็นต้น มูลค่าที่ได้จะคิดจาก ราคาที่จำหน่ายเป็นสินค้าในตลาด

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา ตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยนำเสนอ แนวความคิด ทฤษฎี หลักการ ตลอดจนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าชายเลน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมที่บุคคลต่างๆ ได้ให้ความหมายไว้ ส่วนใหญ่มีลักษณะและความหมายใกล้เคียงกัน กล่าวคือการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น การวางแผน การลงมือปฏิบัติและการประเมินผล ในกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด โดยบุคคลที่ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมมีดังนี้

อัครณ์ ช่างเกวียน (2540) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของประชาชนไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน ร่วมรับผิดชอบหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเพื่อพัฒนาและแลกเปลี่ยนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร

ชวลีภรณ์ ฉิมเจริญ (2544) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าไปร่วมกระทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยความสมัครใจ เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เดียวกันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและต่อตนเอง โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น การวางแผน การลงมือปฏิบัติและการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ศุภศักดิ์ วรรณบุญญา (2547) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่กลุ่มคนองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมมือในกระบวนการกิจกรรมต่างๆ ทั้งในรูปแบบของการเสียดุลแรงงาน การบริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ การติดตามผลงานบำรุงรักษา หรืออาจกล่าวได้ว่า ทุกขั้นตอนของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนนั้นๆ ด้วยความสมัครใจ เพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นตอนและกระบวนการของการมีส่วนร่วม

กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม เป็นการจัดลำดับขั้นตอนเพื่อวางแผนแนวทางในแก้ไขปัญหาจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ร่วมกัน จากการศึกษางานวิจัยของบุคคลต่างๆ มีลักษณะขั้นตอนที่ใกล้เคียงกัน แล้วแต่วัตถุประสงค์และการนำไปใช้ในกรณีที่แตกต่างกันออกไป เป็นการแก้ไขปัญหาจากกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีบุคคลที่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีดังนี้

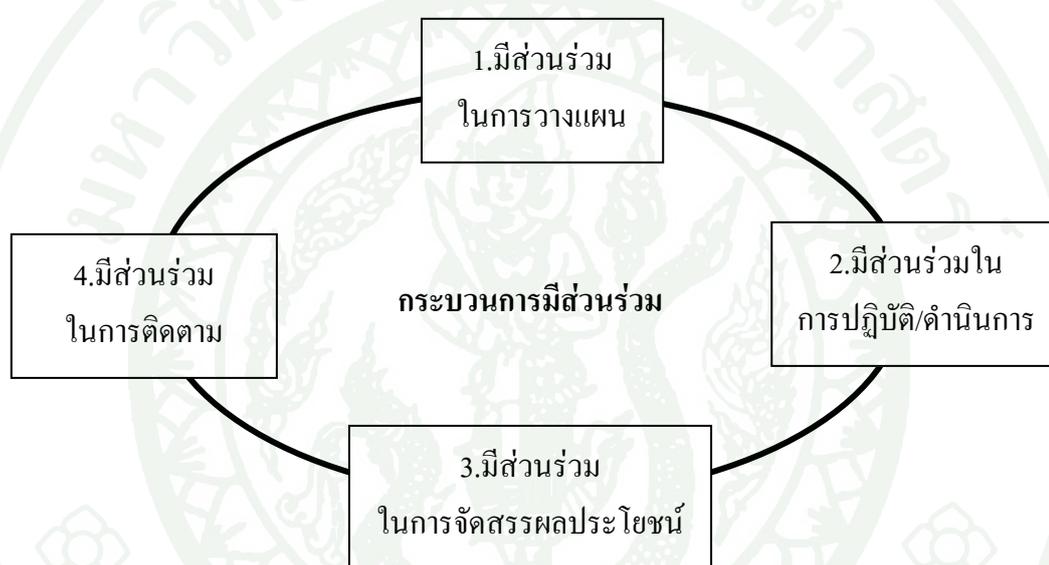
ถวิลวดี บุรีกุล (2543) ได้กล่าวถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นพลวัตแบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงเกี่ยวกับการวางแผนและร่วมวางแผนกิจกรรม

ขั้นที่ 2. การปฏิบัติการ/ดำเนินการประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆและการตัดสินใจ

ขั้นที่ 3. การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4. การติดตามประเมินผลเกี่ยวข้องกับการพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมต่างๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินกิจกรรม ซึ่งผลของกระบวนการการประเมินนี้จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป

ภาพที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วม

ที่มา: ถวิลวดี บุรีกุล (2543)

ชัยณรงค์ อยู่แก้ว (2543) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การสำรวจขั้นต้น (preliminary reconnaissance)
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (priority problem identification studies)
3. การแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา (search for solution)

4. การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา (assessment of solution)
5. การปฏิบัติตามโครงการ (project implementation)
6. การประเมินผลโครงการ (formal project evaluation)
7. การพิจารณาทบทวนโครงการที่ได้ทำไปแล้ว (project reconsideration of completion)

อคิน ริฟพัฒนา (2547 อ้างใน ปรวัศส์ บุญรัมย์, 2552) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของประชาชน
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้น โดยผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนาควรเป็นประชาชนในชุมชนนั้นๆ ไม่ใช่บุคคลภายนอก เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากร และศักยภาพของชุมชนนั้น
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงาน การร่วมแรงปฏิบัติกิจกรรมจะทำให้ประชาชนมีความผูกพันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของกิจการ และผลงานที่ปรากฏ

จากกระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่บุคคลต่างๆ ได้กล่าวถึงกระบวนการและขั้นตอนของ ถวิลวดี บุรีกุล และ อคิน ริฟพัฒนา มีลักษณะขั้นตอนที่ใกล้เคียงกัน โดยเพื่อให้เหมาะสมกับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของ อคิน ริฟพัฒนา เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุปัญหาของประชาชน
2. การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนดำเนินการและตัดสินใจในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนหรือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงานที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมที่ได้จากการศึกษางานวิจัยของบุคคลต่างๆ ซึ่งประกอบไปด้วย ทฤษฎีการกระทำทางสังคม ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร โดยมีแนวคิดที่แตกต่างกันไปเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของบุคคล โดยมีบุคคลที่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. **ทฤษฎีการกระทำทางสังคม** การมีส่วนร่วมของประชาชน มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำทางสังคมซึ่ง อารยา วัฒนกิจ (2526) ได้อธิบายการกระทำทางสังคมว่าประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งและการกระทำของบุคคลในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น เป้าประสงค์ ความเชื่อ และค่านิยมตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมา รวมทั้งความคาดหวัง ความผูกพันและความสามารถของบุคคลที่เป็นผู้กระทำ ซึ่งได้อธิบายสาเหตุของการกระทำไว้ดังนี้ คือ

1.1. ในสถานการณ์ของการกระทำทางสังคม จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งแต่ละคนมีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจ

1.2. บุคคลหรือองค์กรจะตัดสินใจหรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มบุคคล ซึ่งตัดสินใจว่ามันสอดคล้องหรือตรงกับปัญหาของสถานการณ์นั้นๆ

1.3. เหตุผลบางประการอาจสนับสนุนการตัดสินใจและเหตุผลบางประการ อาจต่อต้านการตัดสินใจ

1.4. เหตุผลนั้น ตัดสินใจให้น้ำหนักที่แตกต่างกันในการเลือกเหตุผล หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

1.5. เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้น ไม่ใช่มาจากเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง หรือทั้งหมดแต่เป็นกลุ่มของเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะนั้น ๆ

1.6. การตัดสินใจ กลุ่มของเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น ๆ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในทุกโอกาส

2. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม Maslow (1970) เสนอคติฐาน 2 ประการ ก่อนจะกล่าวถึงทฤษฎีความต้องการ ตามลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ว่า ประการแรก มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความต้องการเกิดขึ้นเสมอ และประการที่สอง ความต้องการของมนุษย์ มีลักษณะเป็นไปตามขั้นตอน นั่นคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองเพียงพอแล้ว บุคคลจะเลื่อนขึ้นไปหาความต้องการในระดับสูงขึ้นซึ่ง Maslow ได้แบ่งตามความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ขั้นด้วยกัน ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (safety needs)
3. ความต้องการทางด้านสังคม (social needs)
4. ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นในสังคม (esteem needs)
5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในสิ่งที่ตนปรารถนา (self actualization needs)

3. ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร สุเมธ ทราญแก้ว (2536) ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับของใหม่กับกระบวนการติดต่อสื่อสารไว้ว่า การที่บุคคลจะมีการรับของใหม่นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสารซึ่ง ได้แก่ ช่องทางการสื่อสารและปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ได้แก่ อายุของบุคคล สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งรวมถึงรายได้ ขนาดที่ดินการถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่าง รวมถึงระดับการศึกษาด้วย

2. ช่องทางการสื่อสาร ความรู้หรือกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสารหรือแหล่งกำเนิดสาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร สำหรับช่องทางการสื่อสารเป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งแยกได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1 ช่องทางสื่อสารมวลชน (mass media channels) เป็นวิถีทางในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หรือสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ

2.2 ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (interspersed channels) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยปัจจัยพื้นฐานในด้านต่างๆ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก จากการศึกษางานวิจัยของบุคคลต่างๆ ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยประกอบไปด้วยปัจจัยในด้านต่างๆ ซึ่งมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน โดยมีบุคคลที่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมีดังนี้

ฉลอง ดิษสี (2541) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมว่า ประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านกายภาพ ประกอบด้วย ลักษณะภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้
3. ปัจจัยทางการเมือง ประกอบด้วย บรรยากาศทางการเมือง อุดมการณ์ อุดมคติทางการเมืองของประชาชน
4. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย วิธีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อ

5. ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มอาชีพ ระดับความรู้ การมีบทบาทในหน้าที่ต่างๆ ของสังคม

สุชาติ อรุณวุฒิวงศ์ (2541) สรุปไว้ว่า World Health Organization ได้แบ่งปัจจัยพื้นฐานในการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการคือ

1. ปัจจัยสิ่งจูงใจ หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ นั้น ขึ้นอยู่กับ การได้รับผลตอบแทนในสิ่งที่ทำและจากการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วม

2. ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม หมายถึง การมองเห็นช่องทางในการมีส่วนร่วมและมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และผลประโยชน์ของกิจกรรมได้

Cohen and Uphoff (1977) ได้เสนอว่า มีบุคคล 4 ฝ่ายที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. อายุ และเพศ
2. สถานภาพในครัวเรือน
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม
5. อาชีพ

6. รายได้และทรัพย์สิน

7. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ

8. ขนาดที่ดินที่ถือครอง และสถานภาพการทำงาน

จากปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมที่บุคคลต่างๆ ได้กล่าวถึงนั้น ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการมีส่วนร่วมซึ่งมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำปัจจัยต่างๆ มาปรับใช้เพื่อให้เหมาะสมกับงานวิจัยโดยนำปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา การตั้งถิ่นฐาน อาชีพ รายได้ สุขภาพ การถือครองที่ดิน ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในชุมชน การเข้าไปใช้ประโยชน์ ความรู้ด้านการอนุรักษ์และความรู้เกี่ยวกับประวัติป่าชุมชนบ้านเปรี๊น และนำปัจจัยที่เกี่ยวกับระยะจากที่พักถึงศูนย์ศึกษานิเวศน์ป่าชายเลนมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

เครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

เครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจน ซึ่งพิจารณาจากความถี่ของการกระทำ ในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้

Kasperson และ Breitbank (1974อ้างถึงใน ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม, 2543) ได้เสนอมาตราการวัดระดับการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. พิจารณาความถี่ของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำ ที่บ่อยครั้ง และมีระยะเวลาที่ยาวนาน

2. พิจารณาจากคุณภาพของการเข้าร่วม โดยพิจารณาจากผลและผลกระทบของการกระทำ เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของผู้อื่น

Chapin (1977 อ้างถึงในปรัสส์ บุญธรรม, 2552) ได้เสนอเครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคมโดยกำหนดความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกในองค์กรของชุมชน ดังนี้

1. การมีความสนใจในกิจกรรมและการเข้าร่วมประชุม ได้แก่ การให้ความสนใจ ติดตามข่าวสารต่างๆ และการเข้าร่วมประชุม เสนอแนะต่างๆ ในที่ประชุมกิจกรรมของส่วนรวม
2. การให้การสนับสนุนช่วยเหลือ เช่น การอุทิศเงินเวลา ให้แก่ส่วนรวม
3. การเป็นสมาชิกและกรรมการ ได้แก่ การอุทิศแรงงานในการทำกิจกรรมของส่วนรวม โดยการสมัครสมาชิก หรือ เป็นกรรมการของชุมชน
4. การเป็นเจ้าของที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ การยอมรับใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจสั่งการ

จากการศึกษาเครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่บุคคลต่างๆ ได้กล่าวนั้นมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน โดยเพื่อให้เหมาะสมกับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้วิธีการพิจารณาความถี่ของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำ ที่บ่อยครั้ง และมีระยะเวลา ที่ยาวนาน เป็นแนวทางในการวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าชายเลน

ความหมายของป่าชายเลน

ทรัพยากรป่าชายเลน ถือเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่ง ที่เอื้ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่การดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมความหมายของป่าชายเลนมาได้พอสังเขป ดังต่อไปนี้

สนธิ อักษรแก้ว (2542) ได้ให้ความหมายป่าชายเลน (Mangrove forest) ไว้ว่า หมายถึง กลุ่มของสังคมพืชที่ขึ้นอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล ในบริเวณที่มีระดับน้ำทะเลท่วมถึงในช่วงเวลาน้ำลงต่ำสุด และน้ำขึ้นสูงสุด

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายของป่าชายเลนไว้ว่า “ป่าชายเลน” หมายถึง ป่าที่อยู่ริมฝั่งทะเลในเขตร้อน โดยเฉพาะบริเวณใกล้ปากแม่น้ำ มีไม้ประเภทรากงอกออกจากลำต้น และกิ่งก้านสาขาเพื่อก้ำยันลำต้นตามชายฝั่งที่เป็นเลน มีโกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก ตะบูนขาว ลำพู ลำแพน แสมดำ แสมขาว โพธิ์ทะเล ตาตุ่ม และอื่นๆ ไม้พื้นล่างมีปรังทะเล เหงือกปลาหมอ จาก และไม้อื่นๆปะปนอยู่

ชวลีพร ฉิมเจริญ (2544) ได้ให้ความหมายของป่าชายเลนไว้ว่า “ป่าชายเลน” หมายถึง กลุ่มของพืชสังคมในเขตร้อนหรือกึ่งเขตร้อนที่ขึ้นอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำ อ่าวหรือบริเวณที่มีน้ำทะเลท่วมถึง ประกอบไปด้วยพันธุ์ไม้ในสกุลโกงกางเป็นไม้สำคัญและมีพันธุ์ไม้อื่นขึ้นปะปนอยู่บ้าง ซึ่งป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นแหล่งทับถมตะกอนดินทำให้เกิดดินเลนงอกใหม่ขยายออกไปในทะเล

ความสำคัญและประโยชน์ของป่าชายเลน

ป่าชายเลน ถือว่าเป็นผืนป่าที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศช่วยสร้างและรักษาความหลากหลายทางชีวภาพให้คงอยู่ ซึ่งมีผู้ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของป่าชายเลนไว้อย่างหลากหลายผู้วิจัยจึงได้รวบรวมมาได้พอสังเขป ดังต่อไปนี้

บุญเรียม ชมเมฆ (2539) ได้กล่าวถึงความสำคัญของป่าชายเลนไว้ว่า ป่าชายเลน เป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่ามหาศาลของมนุษย์ ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม การประมง การป่าไม้ รวมทั้งการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นห่วงโซ่อาหารของสัตว์น้ำเค็มที่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งและในทะเล เป็นแหล่งการเจริญเติบโตของสัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด นอกจากนี้ ป่าชายเลนยังช่วยป้องกันภัยธรรมชาติ เป็นเกราะกำบังชะลอความรุนแรงของพายุและคลื่นลมชายฝั่ง รวมทั้งความเร็วของกระแสน้ำ ช่วยดักกรองตะกอนสารมลพิษและสิ่งปฏิกูลต่างๆ มิให้ไหลลงสู่ทะเลสาบในบริเวณชายฝั่งทะเล

ยอค สิริรัตน์ (2540) ได้กล่าวถึงความสำคัญของป่าชายเลนไว้ว่า เป็นระบบนิเวศที่ประกอบด้วยพืชพรรณและสัตว์นานาชนิด ซึ่งดำรงชีวิตร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่เป็นดินเลน มีน้ำเค็มและน้ำกร่อยท่วมถึง ป่าชายเลนมีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีพของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้ป่าชายเลน และยังมีความสำคัญต่อเนื่องไปถึงผู้คนทั่วโลก เพราะป่าชายเลนเป็นคลังอาหารธรรมชาติที่คอยหล่อเลี้ยงชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์หลายรูปแบบ เช่น เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าช่วยป้องกันภัยธรรมชาติ เป็นตะแกรงกรองสิ่งปฏิกูล สารพิษ เป็นระบบนิเวศที่มีความหลากหลายและช่วยรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สนธิ อักษรแก้ว (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของป่าชายเลนไว้ว่า ป่าชายเลนนับเป็นระบบนิเวศที่มีคุณค่ามหาศาล ซึ่งมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถสรุปความสำคัญและประโยชน์ของป่าชายเลนได้ ดังนี้

1. การนำมาใช้ประโยชน์ โดยนำไม้ที่ได้จากป่าชายเลนนั้น มาใช้ประโยชน์เพื่อการเผาถ่าน ใช้เป็นไม้ฟืน ไม้เสาเข็ม ไม้ค้ำยัน เฟอร์นิเจอร์ นอกจากนี้ยังมีผู้พัฒนาใช้เป็นวัตถุดิบในการกลั่นไม้เพื่อให้ได้สารแทนนินที่มีความสำคัญมากในการฟอก
2. การป้องกันชายฝั่งทะเล ป่าชายเลนจะทำหน้าที่ป้องกันคลื่นลม และช่วยลดความรุนแรงของลมพายุ โดยสามารถซ่อมแซมตนเองได้เมื่อได้รับความเสียหายพังทลายจากพายุ
3. การทำหน้าที่ปกป้องระบบนิเวศบนบก ป่าชายเลนช่วยลดความรุนแรงของคลื่นลมทะเลในเวลาเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นแหล่งดักตะกอน สารปฏิกูล และสารมลพิษต่างๆ จากบนบกไม่ให้ลงไปสู่ทะเล ทั้งนี้ มีงานวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่า ปริมาณสารเป็นพิษจะถูกสะสมอยู่ในดินป่าชายเลนเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อป่าชายเลนถูกทำลายสารเหล่านี้ก็ถูกชะล้างลงสู่ทะเล
4. การเพิ่มพื้นที่ประเทศ จากการที่ป่าชายเลนจะเกิดขึ้นตามบริเวณปากแม่น้ำทะเลต่างๆ ดังนั้น จึงเป็นแหล่งทับถมตะกอนดินทรายซึ่งไหลมากับแม่น้ำ และเมื่อถูกขวางกั้นด้วยแนวป่าชายเลนทำให้กระแสน้ำลดความเร็วลงเกิดการตกตะกอนทับถม ทำให้มีการงอกตัวของแผ่นดิน
5. ประโยชน์ด้านนิเวศวิทยา ป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่เหมาะสมสำหรับการวางไข่ การหาอาหาร และการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำเศรษฐกิจหลายชนิด เช่น กุ้ง ปลา และสัตว์น้ำชนิดต่างๆ

แสดงให้เห็นว่าป่าชายเลนช่วยเอื้ออำนวยสัตว์น้ำวัยอ่อน อาหารและน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่สำคัญตลอดจนคุณภาพน้ำและคุณภาพดินที่เหมาะสมอีกด้วย

6. เป็นแหล่งยังชีพของประชาชนที่อาศัยตามชายฝั่งทะเล ประชาชนอาศัยยังชีพอยู่ได้ด้วยการทำประมงชายฝั่งขนาดเล็ก และใช้ป่าชายเลนเป็นแหล่งเอื้ออำนวยปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น หลักไม้สำหรับอุปกรณ์จับปลา เปลือกไม้ชายเลนสำหรับข้อมวนและแหให้คงทน เครื่องมือจับปูจากไม้ชายเลน น้ำผึ้งจากรังผึ้งในป่าชายเลน ลูกจากใบจากใช้มุงหลังคาและมวนบุหรี ยารักษาโรคต่างๆ ตัวหนอนบางชนิดใช้เป็นอาหาร รวมทั้งใช้ไม้ในการปลูกสร้างบ้านเรือนและสะพานทางเดินต่างๆ อีกด้วย

7. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ เนื่องจากป่าชายเลนมีความงดงามและอุดมไปด้วยพรรณไม้ต่างๆ อีกทั้งยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ชนิดต่างๆ และมีลำคลองลัดเลี้ยวไปมา ทำให้ป่าชายเลนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของป่าชายเลนไว้ว่า ป่าชายเลนให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมากมาย ซึ่งสามารถสรุปคุณประโยชน์ของป่าชายเลนได้ 3 ประการ ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

1.1 ด้านป่าไม้ ไม้ที่ได้จากป่าชายเลนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นใช้สร้างบ้านเรือน สะพาน การทำเสาเข็ม เฟอร์นิเจอร์ เครื่องมือจับสัตว์น้ำ และไม้ค้ำยันสวนผลไม้ นอกจากนี้ ยังนำไม้มาทำเป็นฟืนและเผาเป็นถ่านซึ่งนับว่าเป็นถ่านไม้ที่มีคุณภาพที่ดีที่สุดและให้ความร้อนสูง ตลอดจนพันธุ์ไม้ต่างๆ จากป่าชายเลน ยังนำไปใช้ประโยชน์ในการรักษาโรคภัย เป็นสมุนไพรอีกมากมาย และบางชนิดสามารถนำมากลั่นได้สารเคมีที่มีประโยชน์เพื่อนำไปใช้ในงานอุตสาหกรรม เช่น แทนนิน แอลกอฮอล์ กรดน้ำส้ม และน้ำมันดิน เป็นต้น รวมไปถึง ยังได้ของป่า เช่น กล้วยไม้ รังผึ้ง ฯลฯ อีกด้วย

1.2 ด้านประมง ป่าชายเลนนับเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำนานาชนิดเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งหลบภัย และแหล่งอนุบาลตัวอ่อนมากมายหลายชนิด นอกจากนี้ ป่าชายเลนยังเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งอีกด้วย

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 ด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเล ป่าชายเลนถือเป็นฉากกำบังตามธรรมชาติช่วยป้องกันการกัดเซาะพังทลายของดินตามชายฝั่งและลดความรุนแรงของลมพายุ ป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เพราะรากของต้นไม้ในป่าชายเลนที่งอกออกมาเหนือพื้นดิน เช่น รากหายใจรากดูดอาหาร และรากค้ำยันจะทำหน้าที่คล้ายตะแกรงตามธรรมชาติ คอยกั้นกรองสิ่งปฏิกูลต่างๆ ที่มากับกระแสน้ำ นอกจากนี้ ยังช่วยฟอกน้ำเสียจากแหล่งบนบกให้เป็นน้ำคุณภาพดีก่อนปล่อยลงสู่ชายฝั่งทะเล อีกทั้งป่าชายเลนช่วยทำให้แผ่นดินบริเวณชายฝั่งทะเลงอกขยายออกไปในทะเลเกิดเป็นหาดเลนอันเหมาะแก่การเกิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลนและการเพาะเลี้ยงประมงชายฝั่งได้

2.2 ด้านระบบนิเวศวิทยา ป่าชายเลนเป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพช่วยปรับความสมดุลให้เกิดขึ้นบริเวณชายฝั่ง เพราะป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่เป็นแนวเชื่อมต่อระหว่างบกกับทะเล และป้องกันระบบนิเวศที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะระบบนิเวศห้วยทะเลและปะการังให้รอดพ้นจากการถูกทำลายของตะกอนและน้ำเสียจากชายฝั่งอีกด้วย

3. ด้านสังคม

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนและชายฝั่ง เปรียบป่าชายเลนเป็นเสมือน “อู่ข้าวอู่น้ำ” เพราะ ได้อาศัยไม้จากป่าชายเลนทำเป็นฟืนและถ่าน เป็นเชื้อเพลิงหุงต้มอาหารหรือขายเป็นรายได้อีกทาง อาศัยป่าชายเลนในการจับสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา มาบริโภคและขายอีกด้วย สำหรับพันธุ์ไม้ก็นำมาใช้เป็นสมุนไพรในการรักษาโรคภัยต่างๆ อีกทั้งป่าชายเลนยังป้องกันลมพายุ ป่าชายเลนช่วยฟอกน้ำและอากาศให้บริสุทธิ์ นอกจากนี้ ป่าชายเลนยังเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประชาชน และเนื่องจากป่าชายเลนเป็นแหล่งที่รวมถึงมีชีวิตที่น่าสนใจทั้งพืชและสัตว์น้ำนานาชนิดจึงเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติที่สำคัญอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวคือ การรู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน จากการศึกษาพบว่ามีความหมายเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ไว้ใกล้เคียงกัน จึงได้รวบรวมความหมายของการอนุรักษ์มาได้พอสังเขป ดังต่อไปนี้

นิวัติ เรืองพานิช (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การอนุรักษ์” (conservation) หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุดและใช้ได้เป็นเวลานานที่สุด ทั้งนี้ ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้น การอนุรักษ์จึงไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ แต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ (time and space) อีกด้วย

เกษม จันทร์แก้ว (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การอนุรักษ์” หมายถึง การเก็บรักษา สงวนซ่อมแซมปรับปรุง และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป หรืออีกนัยหนึ่ง คือ เป็นการใช้ตามความต้องการและประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคต

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า “การอนุรักษ์” หมายถึง การจัดการเพื่อใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด เน้นที่การรักษาไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ดูหรือใช้ประโยชน์ด้วย โดยการใช้ที่ไม่ทำลายทรัพยากรจะต้องไม่ก่อผลกระทบจนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เปลี่ยนรูปหรือเสื่อมโทรมลง

หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพให้คงอยู่ โดย เกษม จันทรแก้ว (2544) ได้กล่าวถึงหลักการอนุรักษ์ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การใช้แบบยั่งยืน ทรัพยากรทุกประเภทต้องมีแผนการใช้แบบยั่งยืน (sustainable utilization) มีการวางแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร พร้อมทั้งมีการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่จะใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับชนิดของทรัพยากร และปริมาณการเก็บเกี่ยว เพื่อการใช้ช่วงเวลาที่จะนำมาใช้ และจำกัด บำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไป

2. การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เมื่อมีการใช้แล้วย่อมเกิดความเสื่อมโทรม เพราะการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม เก็บเกี่ยวมากเกินไปเกินความสามารถในการปรับตัวของระบบ มีสารพิษเกิดขึ้น เก็บเกี่ยวบ่อยเกินไปและไม่ถูกต้องตามกาลเวลา จำเป็นต้องทำการฟื้นฟูให้ดีขึ้นก่อน จนทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ตั้งตัวได้ จึงจะสามารถนำมาใช้ได้ในโอกาสต่อไป อาจใช้เวลาการฟื้นฟู การกำจัด การบำบัด หรือการทดแทนเป็นปี ๆ

3. การสงวนของหายาก ทรัพยากรบางชนิดหรือบางประเภทมีการใช้มากเกินไป หรือมีการแปรสภาพเป็นสิ่งอื่น ทำให้บางชนิดของทรัพยากร/สิ่งแวดล้อมหายาก ถ้าปล่อยให้มีการใช้เกิดขึ้นแล้วอาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้เพื่อเป็นแม่พันธุ์ หรือเป็นตัวแม่บทในการผลิตมากขึ้น จนแน่ใจว่าได้ผลผลิตปริมาณมากพอแล้ว ก็สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบไปด้วยวิธีการต่างๆ 8 วิธี ตามที่ เกษม จันทรแก้ว (2544) ได้กล่าวถึง ดังต่อไปนี้

1. วิธีการใช้ หมายถึง การใช้หลายรูปแบบ เช่น บริโภคโดยตรง เห็น ได้ยิน/ได้ฟัง ได้สัมผัสการให้ความสะดวก และความปลอดภัย รวมไปถึงพลังงาน เหล่านี้ต้องเป็นเรื่องการใช้แบบยั่งยืน

2. วิธีการเก็บกัก หมายถึง การรวบรวม กักเก็บทรัพยากรที่มีแนวโน้มที่จะขาดแคลนในบางเวลาหรือคาดว่าจะเกิดวิกฤตการณ์ขึ้น อาจเก็บกักไว้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในปริมาณที่สามารถควบคุมได้
3. วิธีการรักษา/ซ่อมแซม หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ต่อทรัพยากรที่ขาดไป/ไม่ทำงานตามพฤติกรรม/เสื่อมโทรม/เกิดปัญหา เป็นจุด/พื้นที่เล็ก ๆ สามารถให้พื้นที่คืนสภาพเดิมได้ อาจใช้เทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นช่วยให้ดีเหมือนเดิมจนสามารถนำมาใช้ได้
4. วิธีการฟื้นฟู หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ต่อทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้เป็นปกติ สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการใช้ประโยชน์ ซึ่งการฟื้นฟูต้องใช้เวลาและเทคโนโลยีเข้าช่วยด้วยเสมอ
5. วิธีการพัฒนา หมายถึง การทำสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น การที่ต้องพัฒนาเพราะการเร่งหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดผลผลิตที่ดีขึ้น การพัฒนาที่ถูกต้องนั้นต้องใช้ทั้งความรู้เทคโนโลยีและการวางแผนที่ดี
6. วิธีการป้องกัน หมายถึง การป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้นมิให้ลุกลามมากกว่านี้ รวมไปถึงการป้องกันสิ่งที่ไม่เคยเกิดให้ด้วย การป้องกันต้องใช้เทคโนโลยีและการวางแผน เช่นเดียวกับวิธีการอนุรักษ์อื่น ๆ
7. วิธีการแบ่งเขต หมายถึง ทำการแบ่งเขตหรือแบ่งกลุ่ม/ประเภท ตามสมบัติของทรัพยากรสาเหตุที่สำคัญเพราะวิธีการให้ความรู้หรือกฎระเบียบที่นำมาใช้นั้นไม่ได้ผล หรือต้องการจะแบ่งเขตให้ชัดเจนเพื่อให้การอนุรักษ์ได้ผล เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เมืองควบคุมมลพิษ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การแบ่งเขตนี้จะต้องมีการสร้างมาตรการกำกับด้วยมิฉะนั้นแล้วจะไม่เกิดผล

ข้อมูลพื้นที่ศึกษา

สภาพทางภูมิศาสตร์

พื้นที่ป่าชายเลนบ้านเปรี๊น อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าตะเกาและป่าเลนน้ำเขียว มีเนื้อที่ประมาณ 24,687 ไร่ อยู่ในการดูแลรักษาของชุมชนบ้านเปรี๊นทั้งสิ้นประมาณ 12,000 ไร่ หมู่บ้านเปรี๊นตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 2 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีเนื้อที่ประมาณ 2,367 ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่อยู่อาศัยและที่สาธารณะจำนวน 990 ไร่ และพื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 1,377 ไร่ ในส่วนของพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว แบ่งพื้นที่ป่าตามคลองธรรมชาติที่น้ำทะเลไหลจากทะเลเข้าสู่ป่าชายเลนและไหลจากป่าชายเลนออกสู่ทะเลเชื่อมต่อกัน จำนวน 15 คลอง โดยอยู่ในท้องที่ของหมู่ 2 บ้านเปรี๊นทั้งสิ้น 12 คลอง ด้านตะวันออกของหมู่บ้านเป็นสวนยางพารา ถัดมาเป็นสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ สับปะรด และส้มโอ เป็นต้น ด้านตะวันตกเป็นนาุ้งและบ่อปลา ที่ปัจจุบันปล่อยทิ้งร้าง ด้านนอกถัดจากนาุ้งเป็นพื้นที่ป่าชายเลน ปัจจุบันป่าชายเลนบ้านเปรี๊นเป็นผืนป่าชายเลนผืนใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์เป็นลำดับที่ 2 ของประเทศไทย (ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งชาติภาคเอเชียแปซิฟิก, 2546)

อาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านเปรี๊น

ด้านทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลหนองคันทรัง
ด้านทิศใต้	ติดต่อกับ หมู่บ้านอ่าวกูด หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยน้ำขาว
ด้านทิศตะวันออก	ติดต่อกับ หมู่บ้านเปรี๊นนอก หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ตำบลห้วยน้ำขาว
ด้านทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ป่าสงวนแห่งชาติชายเลนท่าตะเกา-น้ำเขียว

ประชากร

หมู่บ้านเปรี๊นมีประชากรทั้งสิ้น 136 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 591 คน จำแนกเป็นเพศชาย 292 คน เพศหญิง 299 คน ขนาดของประชากรเฉลี่ยต่อครัวเรือนคือ 4 คน ต่อครัวเรือน

ราษฎรมีอาชีพหลักในทางการเกษตร ได้แก่ การทำสวน และการประมงเพาะเลี้ยงและอาชีพอื่น ๆ นอกภาคการเกษตร ได้แก่ อาชีพรับจ้าง (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2550)

สภาพและประวัติของป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน

ป่าชายเลนแห่งนี้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพมายาวนานตั้งแต่อดีต ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อความเป็นอยู่แบบยังชีพและกึ่งยังชีพ มีทั้งการจับกุ้ง หอย ปู ปลา และการใช้ประโยชน์จากไม้ในป่า จนเมื่อประมาณ 30 กว่าปีที่ผ่านมา วิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้ถูกทำให้เปลี่ยนไปเป็นการแยกส่วนออกจากป่า โดยถูกเน้นความคิดที่ว่า “ป่า คือ ไม้ที่จะนำไปขาย และผืนดิน คือ แหล่งสร้างรายได้จากการทำเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว” ทำให้เกิดการทำลายผืนป่าอย่างมหาศาล จากการทำภาครัฐให้สัมปทานไม้แก่เอกชนซึ่งเป็นการให้ผลประโยชน์กับกลุ่มนายทุน ในทางตรงกันข้ามก็เปรียบเสมือนการกีดกันชาวบ้านที่เคยใช้เป็นแหล่งทำมาหากินมาก่อนหน้า ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาและนำมาสู่การรวมกลุ่มกันเพื่อต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญในพื้นที่ดังต่อไปนี้ รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลำดับการพัฒนาและเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน

ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญ
พ.ศ.2484	ประกาศพื้นที่สัมปทานป่าชายเลนทับพื้นที่ป่าของชาวบ้าน ระยะเวลาชาวบ้านไม่ทราบขอบเขตของการทำสัมปทาน
พ.ศ.2525	ชาวบ้านทราบข่าวว่าบริษัทสัมปทานลักลอบตัดไม้อย่างผิดเงื่อนไขของการทำไม้แบบสัมปทาน เช่น การตัดไม้นอกพื้นที่สัมปทานล้ำเข้ามาในเขตพื้นที่ป่าใช้สอยของชาวบ้าน และเมื่อตัดไม้ในแปลงแล้วไม่ปลูกทดแทน กลุ่มชาวบ้านจึงร่วมกันคัดค้านนายทุนที่เข้ามาตัดไม้สัมปทาน แต่ทางราชการมิได้ดำเนินการใดๆ
พ.ศ.2526 – 2529	บริษัทสัมปทานและผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นเข้ามาหลอกลวงชาวบ้านโดยเสนอโครงการพัฒนาป่าชายเลนแบบยั่งยืน และการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ขึ้นในหมู่บ้าน ตามโครงการจะทำการแบ่งเขตพื้นที่ป่า คือ ป่าบนแผ่นดินปลูกต้นไม้และป่าชายฝั่งเลี้ยงปลาและปู โดยอ้างว่าได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้และชาวบ้านจะได้รับประโยชน์ โดยจะแบ่งพื้นที่ในโครงการให้เป็นพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญ
พ.ศ.2526 – 2529 (ต่อ)	จำนวนหนึ่ง ทำให้ชาวบ้านหลงเชื่อและลงรายชื่อบริษัทสนับสนุนโครงการดังกล่าว หากในทางปฏิบัติ นายทุนได้ทำการขุดค้นคุ้มน้ำกั้นน้ำเค็ม เพื่อทำลายระบบนิเวศป่าชายเลนซึ่งจะมีน้ำขึ้นลงในแต่ละวัน ดินไม้ในป่าตายไปเป็นจำนวนมาก จากนั้นนายทุนได้ถางพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อทำเป็นนาเกลือ ชาวบ้านตระหนักว่าหากปล่อยให้มีการทำลายในลักษณะนี้ต่อไป ป่าชายเลนบ้านเปร็ดโนก็คงจะไม่เหลือจึงรวมตัวกันต่อต้าน ขับไล่นายทุนออกไป หากนายทุนที่เข้ามาในพื้นที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอิทธิพลในขณะนั้น ได้ใช้อาวุธและกำลังคนเพื่อทำลายการรวมตัวของชาวบ้าน การต่อสู้เริ่มรุนแรงมากขึ้น ชาวบ้านทั้งร่วมต่อสู้ ใช้ทั้งปืนและอาวุธที่พอจะหาได้เพื่อสู้กับนายทุนรุกป่า
พ.ศ.2529	ชาวบ้านทำหนังสือร้องเรียนผ่านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ แจ้งไปยังหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และเดินขบวนขับไล่ผู้ว่าราชการจังหวัด จนทำให้ต้องลาออกในที่สุด เมื่อขับไล่กลุ่มนายทุนอิทธิพลออกจากพื้นที่แล้ว ชาวบ้านได้ประสานความร่วมมือไปยังทหารขอให้ช่วยระเบิดประตูน้ำในนาเกลือ เพื่อเปิดทางให้น้ำทะเลขึ้นลงหมุนเวียนในพื้นที่เช่นเดิม
พ.ศ.2530	ชาวบ้านร่วมมือกันปลูกป่าในพื้นที่ที่ผ่านการทำสัมปทานและการทำนาเกลือรวมพื้นที่ประมาณ 700 ไร่ โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ส.จ.ในพื้นที่ และสมาชิกในชุมชน กำหนดเป้าหมายจะฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรมให้เต็มพื้นที่ในระยะเวลา 5 ปี นอกจากนั้นยังมีการปลูกเสริมในบางพื้นที่ แต่ชาวบ้านบางส่วนในหมู่บ้านก็ยังคงมีการลักลอบตัดไม้เพื่อทำใช้สอยในครัวเรือน
พ.ศ.2537 – 2538	มีการรณรงค์ให้เลิกตัดไม้ป่าชายเลนในหมู่บ้าน โดยการใช้การพูดคุย และออกกฎหมายห้ามตัดไม้จนถึงปัจจุบัน และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของชนในชุมชนอันเนื่องมาจากการทำนาเกลือในช่วงที่ผ่านมา แม้จะสามารถยุติการตัดไม้ชายเลนได้ทั้งหมด แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาการลักลอบตัดไม้เพื่อเผาถ่านของชุมชนข้างเคียงได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรืออวนรุนอวนลากที่รุกเข้ามาใกล้คราดทำลายทรัพยากรหน้าดินบริเวณคลองใหญ่ ซึ่งไม่เพียงส่งผลต่อแหล่งผสมพันธุ์ วางไข่ และอนุบาลของทรัพยากรสัตว์น้ำวัยเยาว์เท่านั้น ยังทำลายดินไม้ในป่าชายเลนไปเช่นกัน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญ
พ.ศ.2541	ชาวบ้านได้มีแนวคิดก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน” โดยมีชาวบ้านร่วมเป็นสมาชิกเป็นการพัฒนาสู่กระบวนการทำงานในรูปแบบองค์กรของชาวบ้านการดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆของกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน
พ.ศ. 2543	สภาพป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในเริ่มฟื้นตัว กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลน มีการดำเนินกิจกรรมการสร้างบ้านปลาและธนาคารปู, กิจกรรมหยุดจับรื้อยคอยจับล้านคือการไม่จับปูแสมในฤดูวางไข่ หรือไม่จับปูแสมที่มีขนาดเล็ก
พ.ศ.2544	ความสมบูรณ์ของป่าเริ่มกลับคืนมา มีปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านก็มีกิจกรรมมากขึ้น โดยได้จัดตั้งกลุ่มแปรรูปผลผลิตจากป่าเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำตำรายาสมุนไพร โดยรวบรวมความรู้จากหมอชาวบ้านในชุมชน

ที่มา: ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (2546)

กระบวนการจัดการป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

1. มีการจัดทำแผนชุมชนเป็นประจำทุกปี โดยมีการจัดเวทีประชาคมทุกวันที่ 8 ของเดือนเพื่อรับทราบปัญหา และความต้องการของประชาชน แล้วนำมากำหนดเป็นกิจกรรม/โครงการ ตามความต้องการของประชาชน และร่วมกันพิจารณาว่าโครงการต่างๆ ที่กำหนดขึ้น เป็นโครงการที่หมู่บ้านสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง หรือต้องขอการสนับสนุนความร่วมมือและจากหน่วยงานอื่นๆมาดำเนินการร่วมกัน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนราชการต่างๆ หรือเป็นโครงการที่ต้องให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการให้ โดยพิจารณาที่ศักยภาพของหมู่บ้านก่อน

2. เน้นการจัดการ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ ทั้งด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟูสภาพป่า ด้านเศรษฐกิจชุมชนและการศึกษา กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาการจัดการและการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรให้ประสบความสำเร็จขึ้นมาได้

3. มีการวางกฎระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยบังคับใช้อย่างเคร่งครัดและได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความยำเกรงและไม่ทำลายทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชน(ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก, 2546)

ประเด็นปัญหา และสถานการณ์ปัจจุบัน

หลังจากป่าชายเลนกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่งจากการรวมตัวกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2547 รัฐบาลเริ่มมีโครงการ ถางป่าสมบูรณ์เพื่อปลูกป่าใหม่ และการสาងป่าขยายระยะ เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตของต้นไม้ ซึ่งชาวบ้านไม่เห็นด้วยและขอให้ยุติการดำเนินโครงการเนื่องจากชุมชนเห็นว่าไม่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ที่มีอยู่ในชุมชน ที่ส่วนใหญ่พึ่งพิงทรัพยากรสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในบริเวณป่าชายเลน สำหรับการใช้น้ำจากป่าชายเลนนั้นมีเพียงเล็กน้อย และปัญหาที่หนักหน่วงกว่าการทำลายป่าโดยนายทุนในอดีตของป่าชายเลนบ้านเปร็ดในในปัจจุบัน คือ การกัดเซาะแนวป่าของคลื่นทะเล ชาวบ้านจึงได้มีแนวคิดในการทำเต้ายางเพื่อป้องกันไม่ให้คลื่นกัดเซาะเข้ามาอีกเพราะสร้างความเสียหายให้แก่พื้นที่ป่าชายเลนและที่ทำกินเป็นอย่างมาก (ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก, 2546)

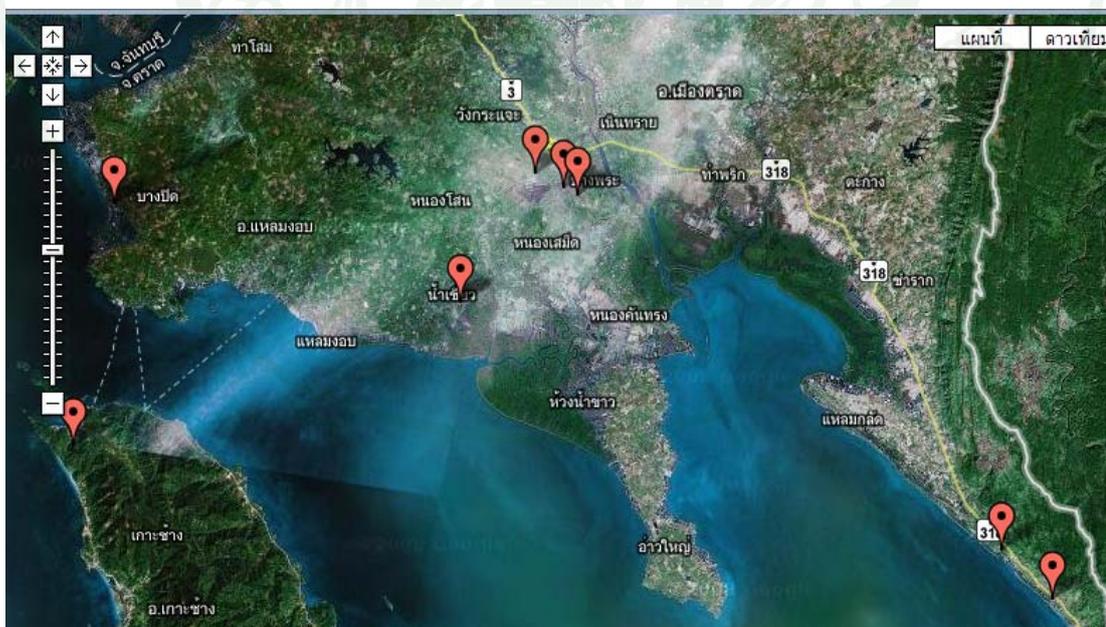
ข้อมูลโครงการ UNEP GEF SCS

โครงการ UNEP GEF Project on “Reversing Environment Degradation Trends in the South China Sea Gulf of Thailand” (UNEP GEF SCS) หรือโครงการฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในทะเลจีนใต้และอ่าวไทยด้านป่าชายเลน หรือเรียกว่าโครงการพื้นที่สาธิตจังหวัดตราด ด้านป่าชายเลน เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะหน่วยงาน UNDP ความร่วมมือดังกล่าวจึงเกิด ในพื้นที่สาธิตป่าชายเลน จังหวัดตราด ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าท่าตะเภาและป่าเลนน้ำเค็ม อยู่ในตำบลห้วงน้ำขาว ตำบลหนองโสน ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมือง และตำบลน้ำเค็ม อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เนื้อที่ประมาณ 24,687 ไร่ ทั้งนี้โครงการมีเป้าหมายหลักเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งที่เสื่อมโทรมจากการใช้ประโยชน์ รวมทั้งเสริมสร้างประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนและความเชื่อมโยงข้อมูล ตลอดจนพัฒนาศักยภาพในการวางแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งแบบบูรณาการ ในกลุ่ม

ประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีอาณาเขตครอบคลุมบริเวณทะเลจีนใต้และอ่าวไทย (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2550)

ภาพที่ 2 แสดงขอบเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าท่าตะเภาและป่าเลนน้ำเชี่ยว ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (2550).

ภาพที่ 3 แผนที่ดาวเทียมจังหวัดตราด
ที่มา: www.thailand-map-guide.com/trat.php (2551)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้พอสังเขป ดังต่อไปนี้

สุวรรณณี คงทอง (2536) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่ อำเภอสีเกา จังหวัดตราด ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าไคสแควร์ และค่าฟิสแควร์ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนอยู่ในระดับน้อย จากการวัดการมีส่วนร่วม 8 ด้าน ได้แก่ ประชุมวางแผน เก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์ไม้ป่าชายเลน ปลูกป่าชายเลน ดูแลรักษาป่าชายเลนชุมชน ปลูกซ่อมบำรุงป่าชายเลน ประชาสัมพันธ์ประสานงานกับหน่วยงานราชการ และอื่นๆ สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างเด่นชัด คือ อาชีพ รองลงมาได้แก่ การได้รับข่าวสาร การเป็นกลุ่มสมาชิก เพศ และการศึกษาตามลำดับ

ชวลีภรณ์ นิมเจริญ (2544) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง ใช้ค่าต่างๆ ทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนอยู่ในระดับปานกลางสำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การได้รับข่าวสาร การเข้าฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

บรรพต มาลีหวล (2544) ศึกษาเรื่อง นโยบายของรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทุ่งกระเบน จังหวัดจันทบุรี โดยใช้หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวอย่างในการวิจัย และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ อาชีพหลัก ขนาดถือครองที่ดิน ความรู้ความเข้าใจการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนตัวแปรที่เหลือที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมได้แก่ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน อาชีพรอง และระดับการศึกษา

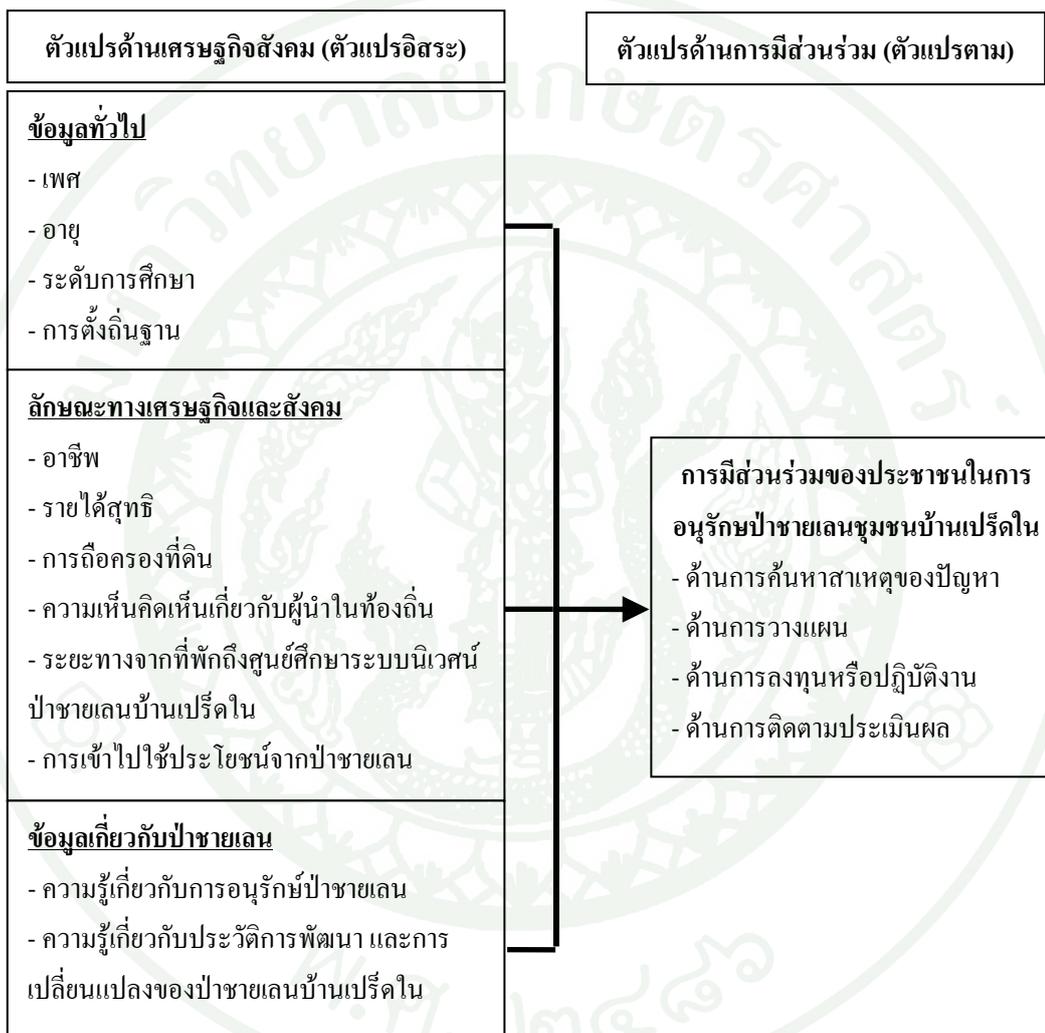
สุรศักดิ์ วรรณบุญญา (2547) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และใช้ค่าต่างๆ ทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20 สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุ การศึกษา อาชีพพร่อง และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน

สำราญ รักษาติ (2548) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ ใช้ค่าต่างๆ ทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้แก่ การศึกษา ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน อาชีพ และขนาดพื้นที่ถือครอง เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 โดยแนะนำว่าควรมีการส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเร่งด่วน

บุญทัน โปกิลา (2549) ศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าประแส-พังราด อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ใช้ค่าต่างๆ ทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.01 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้แก่ จำนวนสมาชิกแรงงานในครัวเรือน อาชีพหลัก รายได้รวมของครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมและการได้รับการฝึกอบรม

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาเขียนในรูปแบบแผนภูมิได้ดังนี้ ดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านเศรษฐกิจสังคมกับตัวแปรการมีส่วนร่วม

สมมติฐานในการศึกษา

จากกรอบแนวคิดในการศึกษา สามารถนำมากำหนด เป็นสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สมมติฐานที่ 2 อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สมมติฐานที่ 4 การตั้งถิ่นฐาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สมมติฐานที่ 5 อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สมมติฐานที่ 6 รายได้สุทธิจากการประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สมมติฐานที่ 7 การถือครองที่ดิน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สมมติฐานที่ 8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สมมติฐานที่ 9 ระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศน์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สมมติฐานที่ 10 การเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 11 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 12 ความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมุ่งศึกษาถึงระดับและปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน จากการศึกษา ค้นคว้าเอกสารต่างๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการและอุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่

1 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา อาทิเช่น ข้อมูลด้านประชากร ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลด้านวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม สภาพปัญหาต่างๆ ของพื้นที่หมู่ที่ 2 บ้านเปร็ดใน ตำบลห้วยน้ำขาว จังหวัดตราด รวมทั้งข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมงจังหวัด พาณิชยจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนบททวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) จากการสอบถามประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยนำแบบสอบถามไปทำการสอบถามประชากรกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 บ้านเปร็ดใน ตำบลห้วยน้ำขาว จังหวัดตราด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 บ้านเปร็ดใน ตำบลห้วยน้ำขาว จังหวัดตราด มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 136 ครัวเรือน และมีประชากรประมาณ

591 คน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยเลือกใช้เกณฑ์การหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตามวิธี ของ วัลลภ (วัลลภ ลำพวย, 2547) สามารถกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้

จำนวนประชากร	ขนาดตัวอย่าง
น้อยกว่า 100 (1 - 99)	100%
จำนวนนับด้วยร้อย (100 – 999)	25%
จำนวนนับด้วยพัน (1,000 – 9,999)	10%
จำนวนนับด้วยหมื่น (10,000 – -ขึ้นไป)	1% แต่ไม่ควรเกิน 2,500 คน

จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถนำมากำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรในพื้นที่พื้นที่หมู่ที่ 2 บ้านเปรี๊ตใน ตำบลห้วยน้ำขาว จังหวัดตราด ได้ขนาดจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 148 ตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยมีการตั้งทีมเก็บแบบสอบถามและมีการอบรมเพื่อสร้างเข้าใจในแนวทางการศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งสร้างขึ้นจากการรวบรวมข้อมูล แนวความคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยลักษณะคำถามจะมีทั้งคำถามปลายปิด (closed-end question) และคำถามปลายเปิด (open-end question) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาตั้งถิ่นฐาน อาชีพ รายได้ รายจ่าย สถานะภาพทางการเงิน การถือครองที่ดิน ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในระยะทางจากบ้านถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศน์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน การเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน มูลค่าผลิตผลจากป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

ส่วนที่ 2 คำถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลน ประกอบด้วย

- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

- ความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับลักษณะ และระดับการมีส่วนร่วมของประกอบด้วย

- การมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหา

- การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน

- การมีส่วนร่วมในด้านการลงทุนหรือปฏิบัติ

- การมีส่วนร่วมในด้านการติดตามและประเมินผล

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องตามข้อเสนอแนะของกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วไปทำการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชาชนในชุมชนใกล้เคียง โดยนำไปทดสอบก่อนเก็บข้อมูลจริง (try out) จำนวน 30 ครั้งเรือน ในพื้นที่ ตำบลหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดตราด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) สำหรับค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ที่ได้มีค่าเท่ากับ 0.897 ซึ่งมีค่าใกล้ 1 แสดงว่าคำถามที่ใช้มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชนบ้านเปรี๊ตใน มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชากรในการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมในด้านการลงทุนหรือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในด้านการ

ติดตามและประเมินผล มาคำนวณหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์คะแนนจากการหาอันตรภาคชั้น โดยแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ตามระดับการมีส่วนร่วม

2. การวิเคราะห์เพื่อหาระดับการมีส่วนร่วมของประชากรในการอนุรักษ์ป่าชายเลน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมในด้านการลงทุนหรือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในด้านการติดตามและประเมินผล สำหรับเกณฑ์ในการให้คะแนนได้อาศัยวิธีของ Likert (Likert Scale) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนในส่วนการมีส่วนร่วมมีดังนี้

การมีส่วนร่วม	ค่าคะแนน
เคยบ่อยครั้ง	2
เคยบางครั้ง	1
ไม่เคย	0

จากหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังกล่าวสามารถใช้ค่าเฉลี่ยนำมาวัดระดับการมีส่วนร่วม ที่แบ่งเป็น 5 ระดับ เป็นเกณฑ์ในการหาอันตรภาคชั้น เพื่อบ่งบอกถึงระดับการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนที่ต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{2-0}{5} = 0.4$$

ระดับการมีส่วนร่วม	ระดับค่าเฉลี่ย
น้อยที่สุด	0 - 0.4
น้อย	0.41 - 0.8
ปานกลาง	0.81 - 1.20
มาก	1.21 - 1.60
มากที่สุด	1.61 - 2.0

ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายได้ ดังนี้

ค่าระหว่าง 0 – 0.4 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จังหวัดตราด อยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งจำเป็นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยด่วน

ค่าระหว่าง 0.41 – 0.8 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จังหวัดตราด อยู่ในระดับน้อย ซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ค่าระหว่าง 0.81 – 1.20 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จังหวัดตราด อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุงให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

ค่าระหว่าง 1.21 – 1.60 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จังหวัดตราด อยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าค่อนข้างดีเป็นที่น่าพอใจ จะต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ

ค่าระหว่าง 0.61 – 2.0 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จังหวัดตราด อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากเป็นที่น่าพอใจมาก สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาระดับมาตรฐานไว้ ปรับปรุงให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ในศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชนบ้านเปรี๊ตใน โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม คือ ตัวแปรการมีส่วนร่วมกับตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคมว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ เป็นการทดสอบสมมติฐานในการศึกษาที่ตั้งไว้ ไปประมวลผลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เลือกใช้สถิติวิธีค่าไคสแควร์ (χ^2) และกำหนดให้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือหมายความว่ามีความเชื่อมั่นทางสถิติ เท่ากับ 95 เปอร์เซ็นต์

2. การวิเคราะห์เพื่อหาระดับการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์คะแนนจากการหาอันตรายภาคชั้น เพื่อบ่งบอกถึงระดับการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

จากหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังกล่าวข้างต้น สามารถใช้ค่าเฉลี่ยนำมาวัดระดับการมีส่วนร่วม ที่แบ่งเป็น 3 ระดับ เป็นเกณฑ์ในการหาอันตรายภาคชั้น เพื่อบ่งบอกถึงระดับการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

$$\text{อันตรายภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนที่ต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{2-0}{3} = 0.66$$

ระดับการมีส่วนร่วม	ระดับคะแนน
น้อย	0 – 0.66
ปานกลาง	0.67 – 1.33
มาก	1.34 – 2.00

ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายได้ ดังนี้

ค่าระหว่าง 0 – 0.66 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จังหวัดตราด อยู่ในระดับน้อย ซึ่งจำเป็นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยด่วน

ค่าระหว่าง 0.67 – 1.33 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จังหวัดตราด อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุงให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

ค่าระหว่าง 1.34 – 2.00 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จังหวัดตราด อยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากเป็นที่น่าพอใจมากสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาระดับมาตรฐานไว้ ปรับปรุงให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม คือ ตัวแปรการมีส่วนร่วมกับตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคมว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 2 และเป็นการทดสอบสมมติฐานในการศึกษาที่ตั้งไว้ โดยเลือกใช้สถิติวิธีค่าไคส

แควร์ (Chi-square χ^2) และกำหนดให้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือหมายความว่ามีความเชื่อมั่นทางสถิติ เท่ากับ 95 เปอร์เซ็นต์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน จังหวัดตราด โดยศึกษาจากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 148 คน ซึ่งผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจสังคมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน

ส่วนที่ 4 ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชากรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจสังคมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ลักษณะพื้นฐานทั่วไป

จากการสำรวจ เพศ อายุ การศึกษา และการตั้งถิ่นฐาน ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 51.4 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 48.6 และมีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.4 รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.3 โดยมีอายุเฉลี่ย 43.7 ปีการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 51.4 และรองลงมาที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 22.3 กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ คิด

เป็นร้อยละ 81.1 ที่เหลือย้ายมาจากที่อื่น เหตุผลของการย้ายคือ ส่วนใหญ่มาจากการย้ายตามคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 18.9 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
เพศ			
ชาย	72	48.6	
หญิง	76	51.4	
อายุ			
20 – 30 ปี	17	11.5	
31 – 40 ปี	33	22.3	
41 – 50 ปี	39	26.4	อายุเฉลี่ย 43.7 ปี
51 – 60 ปี	30	20.3	
มากกว่า 60 ปี	29	19.6	
การศึกษา			
ต่ำกว่าประถมศึกษา	33	22.3	
ประถมศึกษาปีที่ 6	76	51.4	
มัธยมศึกษาตอนต้น	20	13.5	
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	6	4.1	
อนุปริญญา/ปวส.	8	5.4	
ปริญญาตรี	5	3.4	
การตั้งถิ่นฐาน			
อาศัยอยู่ตั้งแต่กำเนิด	120	81.1	
ย้ายมาจากที่อื่น	28	18.9	

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

สภาพทางเศรษฐกิจสังคม

ผลการสำรวจสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาชีพ รายได้ สถานภาพทางการเงิน การถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน การได้รับข้อมูล ข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่น ระยะทางจากที่พักถึง ศูนย์ศึกษานิเวศป่าชายเลน มีผลสำรวจดังต่อไปนี้

1. อาชีพ จากการสำรวจพบว่าอาชีพหลักของประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนใกล้เคียงกัน ระหว่าง อาชีพทำการเกษตรแบบผสมผสาน เป็นการปลูกผลไม้หลากหลายชนิดรวมกัน อาชีพทำสวนยาง และประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลาเก๋า กุ้งขาว ปูน้ำจืด คิดเป็นร้อยละ 27.7 , 25.7 และ 23.0 ตามลำดับ และ อาชีพรองของประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 12.2 รองลงมาได้แก่ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ คิดเป็นร้อยละ 12.2 และทำประมงจับสัตว์น้ำ คิดเป็นร้อยละ 10.8 รายละเอียดดังตารางที่ 3

2. รายได้สุทธิ ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ประมาณ 40,001–60,000 บาทต่อปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.2 รองลงมาคือมีรายได้ประมาณ 60,001-80,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.3 โดยมีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 67,945 บาทต่อคนต่อปี รายละเอียดดังตารางที่ 4

3. สถานภาพทางการเงิน ประชากรกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งมีเงินเก็บ คิดเป็นร้อยละ 43.2 ส่วนผู้ที่มีรายได้พอดีกับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 45.3 และกลุ่มตัวอย่างยังมีปัญหาหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 11.5 โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างมีเงินเก็บเฉลี่ยประมาณ 63,033 บาทต่อคน และมีหนี้สินเฉลี่ย ประมาณ 110,738 บาทต่อคน รายละเอียดดังตารางที่ 5

4. การถือครองที่ดิน ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีที่ดิน เป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 76.3 และไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 15.8 ขนาดพื้นที่ทำกินโดยเฉลี่ย ประมาณ 8 ไร่ต่อคน ที่ดินที่ถือครองส่วนมากเป็นที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ คิดเป็นร้อยละ 73.7 รองลงมาเป็นที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์บางส่วนและไม่มีเอกสารสิทธิ์บางส่วน คิดเป็นร้อยละ 22.0 รายละเอียดดังตารางที่ 6

5. การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้รับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100 โดยส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำใน

ท้องถิ่น คือกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 42.6 รองลงมาได้รับข่าวสารจากสื่อทางโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 17.5 และจากการบอกเล่าของเพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 15 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 7

6. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ประชากรกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 97.3 ส่วนที่เหลือไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มใดๆ เลย คิดเป็นร้อยละ 2.7 โดยส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 28.5 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปรี๊น คิดเป็นร้อยละ 18.4 และเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 12.7 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 8

7. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่น จากผลสำรวจความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ผู้นำในท้องถิ่นมีส่วนช่วยให้เกิดการสนับสนุนการมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 86.5 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 13.5 รายละเอียดดังตารางที่ 9

8. ระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านเปรี๊น จากผลการสำรวจพบว่า บ้านเรือนส่วนใหญ่ของประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีระยะห่างจากบ้านถึงศูนย์ศึกษานิเวศป่าชายเลนประมาณ 1-3 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 62.8 ที่เหลืออยู่ห่างจากศูนย์ศึกษานิเวศป่าชายเลนประมาณ 4-6 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 37.2 รายละเอียดดังตารางที่ 10

9. การเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 60.8 และไม่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 39.2 โดยเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมาเก็บผักป่าและพืชสมุนไพรมาบริโภค คิดเป็นร้อยละ 26.2 และนำไม้มาสร้างบ้านหรือซ่อมแซมบ้าน คิดเป็นร้อยละ 16.2 รายละเอียดดังตารางที่ 11

10. สำหรับมูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน จากผลการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จับสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่นำไปบริโภคในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 74.4 และนำไปขายและบริโภค คิดเป็นร้อยละ 25.6 โดยมูลค่าที่ได้จากการจับสัตว์น้ำทั้งหมดเท่ากับ 1,614,200 บาทต่อปี

กลุ่มตัวอย่างที่เก็บผักป่าและพืชสมุนไพร ส่วนใหญ่นำไปบริโภคในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 93.3 และนำไปขายและบริโภค คิดเป็นร้อยละ 6.8 โดยมูลค่าที่ได้จากการเก็บผักป่าและพืชสมุนไพร ทั้งหมดเท่ากับ 5,970 บาทต่อปีต่อปี

กลุ่มตัวอย่างที่นำไม้จากป่าขายเลนมาสร้างหรือซ่อมแซมบ้าน ทั้งหมดนำไม้จากป่าขายเลนมาเพื่อบริโภคอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมูลค่าที่ได้จากการนำไม้ป่าขายเลนมาสร้างหรือซ่อมแซมบ้าน ทั้งหมดเท่ากับ 15,110 บาทต่อปี

กลุ่มตัวอย่างที่นำไม้จากป่าขายเลนมาทำวัสดุหรือเครื่องมือ นำไปบริโภค คิดเป็นร้อยละ 50 และนำไปขายและบริโภค คิดเป็นร้อยละ 50 โดยจะนำไปต้นจาก มาสานเป็นหมวกขาย ซึ่งมูลค่าที่ได้จากการนำไม้ป่าขายเลนมาทำวัสดุหรือเครื่องมือ ทั้งหมดเท่ากับ 33,500 บาทต่อปี

สรุปได้ว่า มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าขายเลนบ้านเปรี๊คในของกลุ่มตัวอย่าง มีมูลค่ารวมถึง 1,668,780 บาทต่อปี แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าขายเลนเพื่อการยังชีพเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นควรวางแผนการใช้ประโยชน์จากป่าขายเลนให้เหมาะสม ไม่ให้เกิดความสามารถในการผลิตของทรัพยากรป่าขายเลน ทั้งนี้เพื่อให้ป่าขายเลนสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืนรายละเอียดดังตารางที่ 12

ตารางที่ 3 อาชีพของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

อาชีพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
อาชีพหลัก			
ประมง (จับสัตว์น้ำ)	4	2.7	
ประมง (เพาะเลี้ยง)	34	23	
ทำสวน	38	25.7	
ทำการเกษตรผสมผสาน	41	27.7	
ค้าขาย	18	12.2	
รับจ้าง	10	6.8	
อื่นๆ	3	2	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=148)

อาชีพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
อาชีพพรอง			
ไม่มีอาชีพพรอง	101	68.2	
มีอาชีพพรอง	47	31.8	
ประมง (จับสัตว์น้ำ)	16	10.8	
ประมง (เพาะเลี้ยง)	18	12.2	
ทำสวน	11	7.4	
ทำการเกษตรผสมผสาน	15	10.1	
ค้าขาย	0	0	
รับจ้าง	33	22.3	
อื่นๆ	6	4.1	

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

ตารางที่ 4 รายได้สุทธิของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

รายได้สุทธิ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ไม่เกิน 40,000 บาท	15	10.1	
40,001 – 60,000 บาท	55	37.2	รายได้เฉลี่ยเท่ากับ
60,001 – 80,000 บาท	36	24.3	67,945 บาท/คน/ปี
80,001 – 100,000 บาท	24	16.2	
มากกว่า 100,000 บาท	18	12.2	

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

ตารางที่ 5 สถานะภาพทางการเงินของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

สถานะภาพทางการเงิน	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
มีเงินเก็บ	64	43.2	เฉลี่ย 63,033 บาท
มีหนี้สิน	17	11.5	เฉลี่ย 110,738 บาท
มีรายได้พอดีกับรายจ่าย	67	45.3	

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

ตารางที่ 6 การถือครองที่ดินของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

การถือครองที่ดิน	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
จำนวนถือครองที่ดิน			
ไม่เกิน 10 ไร่	72	58.5	การถือครองที่ดิน
11 – 20 ไร่	40	32.5	เฉลี่ยเท่ากับ 8 ไร่
มากกว่า 20 ไร่	11	8.9	ต่อคน
รูปแบบการถือครอง			
ที่ดินของตนเอง	116	76.3	กรณีที่เลือกตอบได้
เช่าที่ดิน	12	7.9	มากกว่า 1 ไร่
ไม่มีที่ดินของตนเอง	24	15.8	
การมีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน			
มีเอกสารสิทธิ์	87	73.7	
มีเอกสารสิทธิ์บางส่วน	26	22.0	
ไม่มีเอกสารสิทธิ์	5	4.3	

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

ตารางที่ 7 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง
(n=148)

การได้รับข่าวสาร	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ไม่ได้รับ	0	0	
ได้รับ	148	100	
วิทยุ	39	12	
โทรทัศน์	57	17.5	กรณีที่เลือกตอบได้
หนังสือพิมพ์	12	3.7	มากกว่า 1 ข้อ
เพื่อนบ้าน/ญาติพี่น้อง	49	15	
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	139	42.6	
เจ้าหน้าที่ป่าไม้	25	7.7	
พัฒนากรจังหวัด	25	1.5	
อื่นๆ	0	0	

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

ตารางที่ 8 การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ไม่เป็นสมาชิก	3	2	
เป็นสมาชิก	145	98	
กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน	87	18.4	
กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนน้ำเขียว	2	0.4	
กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์	135	28.5	กรณีที่เลือกตอบได้
กลุ่มออมทรัพย์	60	12.7	มากกว่า 1 ข้อ
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	55	11.6	
กลุ่ม ช.ก.ส.	49	10.3	
กลุ่มแม่บ้าน	24	5.1	
กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน	19	4	
อื่นๆ	43	9.1	

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่น	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
เห็นด้วย	128	86.5	
ไม่เห็นด้วย	20	13.5	

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

ตารางที่ 10 ระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษานิเวศน์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊คในของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

ระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษานิเวศน์	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
1 - 3 กิโลเมตร	93	62.8	
4 - 5 กิโลเมตร	55	37.2	

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

ตารางที่ 11 การเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

การเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ไม่ได้ใช้	58	39.2	
ใช้	90	60.8	
จับสัตว์น้ำ	86	51.1	
ผักป่า/พืชสมุนไพร	44	26.2	กรณีที่เลือกตอบได้
ถ่าน/ไม้ฟืน	-	-	มากกว่า 1 ข้อ
ไม้ใช้สอย/ไม้ก่อสร้าง	30	17.9	
วัสดุ/เครื่องมือ	8	4.8	
อื่นๆ			

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

ตารางที่ 12 มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

ประโยชน์จาก ป่าชายเลน	จำนวน ประชากรที่ใช้ ประโยชน์(คน)	วัตถุประสงค์ในการ ใช้ประโยชน์		มูลค่าโดยรวมจาก การใช้ประโยชน์ (บาท/ปี)
		บริโภค	ขายและบริโภค	
จับสัตว์น้ำ	86 (51.2)	64 (74.4)	22 (25.6)	1,614,200
ปักป่า/พืชสมุนไพร	44 (26.2)	41 (93.2)	3 (6.8)	5,970
ถ่าน/ไม้ฟืน	- (-)	- (-)	- (-)	-
ไม้ใช้สอย/ไม้ก่อสร้าง	30 (17.9)	30 (100)	- (0)	15,110
วัสดุ/เครื่องมือ	8 (4.8)	4 (50)	4 (50)	33,500
	รวม			1,668,780

หมายเหตุ: 1. ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

2. กรณีตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3. มูลค่าผลประโยชน์ที่ได้มาจากราคาซื้อขายในตลาดท้องถิ่นของกลุ่มประชากร

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

การทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามในข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว จำนวน 10 ข้อ โดยหากตอบถูกจะได้ ข้อละ 1 คะแนน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนมากที่สุดคือ 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 44.6 และได้คะแนนน้อยที่สุดคือ 6 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 1.4 โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 8.91 คะแนน สำหรับคำถามที่มีผู้ตอบถูกมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 1 และข้อ 6 คือคำถามที่ว่า การอนุรักษ์ป่าชายเลน หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรป่า

ชายเลนด้วยวิธีการสงวนบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและใช้ได้นานที่สุด และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ จะส่งผลทำให้ราษฎรในพื้นที่สามารถมีอาชีพและรายได้เสริมจากพื้นที่ป่าชายเลนดังกล่าว โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดสามารถตอบได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือคำถามที่ว่า พื้นที่ป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์จะสามารถช่วยป้องกันความรุนแรงของกระแสน้ำและลมพายุได้ คิดเป็นร้อยละ 99.3 และคำถามที่มีผู้ตอบถูกน้อยที่สุด คือ ข้อ 3 และข้อ 4 คือคำถามที่ว่า การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เช่นการเลี้ยงกุ้ง จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ป่าชายเลนรวมถึงส่งผลทำให้พื้นที่ป่าชายเลนลดลง และการทำประมงที่ผิดวิธี ไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ป่าชายเลนและทำให้สัตว์น้ำในพื้นที่ลดลงแต่อย่างใด คิดเป็นร้อยละ 68.9 ทั้งสองคำถาม

เมื่อนำคะแนนการตอบคำถามในส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ทั้ง 10 ข้อ ของกลุ่มตัวอย่าง มาทำการแบ่งระดับออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) กลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนน้อย อยู่ในช่วง 1-3 คะแนน (2) กลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนปานกลาง อยู่ในช่วง 4-7 คะแนน และ(3) กลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมาก อยู่ในช่วง 8-10 คะแนน ผลจากการจัดกลุ่มพบว่า ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนระดับมากคิดเป็นร้อยละ 83.8 ที่เหลือคิดเป็นร้อยละ 16.2 อยู่ในกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนระดับปานกลาง และไม่มีใครได้คะแนนอยู่ในกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนระดับน้อยเลยรายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์ของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

ระดับความรู้ด้านการอนุรักษ์	คะแนน	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
น้อย	1 - 3	-	-	
ปานกลาง	4 - 7	24	16.2	
มาก	8 - 10	124	83.8	

ความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊น

ในส่วนของความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามในข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวจำนวน 6 ข้อ โดยหากตอบถูกจะได้ ข้อละ 1 คะแนน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนมากที่สุดคือ 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 39.2 และได้คะแนนน้อยที่สุดคือ 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 3.4 โดยผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 5.03 คะแนน สำหรับคำถามที่มีผู้ตอบได้มากที่สุด คือ มีการจัดตั้ง กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปรี๊นขึ้น ในปี 2541 เป็นผลมาจากการร่วมมือกันของคนในชุมชนในการจัดการป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาได้แก่ พื้นที่ป่าชายเลนแห่งนี้เคยถูกกลุ่มนายทุนบุกรุกเข้ามาในพื้นที่เพื่อทำนาุ้ง คิดเป็นร้อยละ 96.6 และคำถามที่มีผู้ตอบถูกน้อยที่สุด คือ ปัจจุบันได้มี โครงการ UNEP GEF เข้ามาช่วยพัฒนาแผนการจัดการป่าชายเลนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 71.6

เมื่อนำคะแนนการตอบคำถามในส่วนของความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 6 ข้อ มาทำการแบ่งระดับออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) กลุ่มที่มีความรู้ในระดับน้อย อยู่ในช่วง 1-2 คะแนน (2) กลุ่มที่มีความรู้ในระดับปานกลาง อยู่ในช่วง 3-4 คะแนน และ (3) กลุ่มที่มีความรู้ในระดับมาก อยู่ในช่วง 5-6 คะแนน ผลการศึกษาพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.6 ที่เหลือมีความรู้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.4 และไม่มีใครได้คะแนนอยู่ในระดับที่มีความรู้น้อยเลยรายละเอียดดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ระดับความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊น
ในของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

(n=148)

ระดับความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนา	คะแนน	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
น้อย	1 - 2	-	-	
ปานกลาง	3 - 4	39	26.4	
มาก	5 - 6	109	73.6	

ส่วนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สำหรับการศึกษาในส่วนนี้ เป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วม ออกเป็น 5 ระดับด้วยกัน ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้านกล่าวคือ การมีส่วนร่วมด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.075 ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.872 และการมีส่วนร่วมด้านการลงทุนหรือปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.852 ยกเว้นการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล ที่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.739 และหากพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในทุกด้านพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.885 ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดในจำแนกเป็นรายการตาม

รายการ	ลักษณะการมีส่วนร่วม			ค่าเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
	เคยบ่อยครั้ง	เคยบางครั้ง	ไม่เคย		
(n = 148)					
1.ด้านการค้นหาสาเหตุปัญหา					
1.1 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนบ้างหรือไม่	51 (34.5)	62 (41.9)	35 (23.6)	1.108	ปานกลาง
1.2 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบจับสัตว์น้ำในพื้นที่บ้างหรือไม่	51 (34.5)	54 (36.5)	43 (29.1)	1.054	ปานกลาง
1.3 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่บ้างหรือไม่	46 (31.1)	62 (41.9)	40 (27.0)	1.041	ปานกลาง
1.4 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับสาเหตุป่าชายเลนถูกบุกรุกทำลายบ้างหรือไม่	47 (31.8)	63 (42.6)	38 (25.7)	1.061	ปานกลาง
1.5 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาการปลูกฟื้นฟูป่าชายเลนบ้างหรือไม่	54 (36.5)	60 (40.5)	34 (23)	1.135	ปานกลาง

ตารางที่ 15 (ต่อ)

(n = 148)

รายการ	ลักษณะการมีส่วนร่วม			ค่าเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
	เคยบ่อยครั้ง	เคยบางครั้ง	ไม่เคย		
1.6 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎระเบียบบ้างหรือไม่	48 (32.4)	60 (40.5)	40 (27.0)	1.054	ปานกลาง
ผลรวมเฉลี่ย				1.075	ปานกลาง
2.ด้านการวางแผน					
2.1 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการฟื้นฟูป่าชายเลนบ้างหรือไม่	43 (29.1)	56 (37.8)	49 (33.1)	0.959	ปานกลาง
2.2 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลนบ้างหรือไม่	43 (29.1)	52 (35.1)	53 (35.8)	0.932	ปานกลาง
2.3 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการคุ้มครองสัตว์ป่าบ้างหรือไม่	40 (27.0)	49 (33.1)	59 (39.9)	0.872	ปานกลาง
2.4 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการออกลาดตระเวนในพื้นที่ป่าชายเลนบ้างหรือไม่	44 (29.7)	39 (26.4)	65 (43.9)	0.858	ปานกลาง
2.5 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการทำเตายางบ้างหรือไม่	34 (23.0)	40 (27.0)	74 (50.0)	0.730	น้อย
2.6 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการประชาสัมพันธ์ ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูป่าชายเลนบ้างหรือไม่	38 (25.7)	54 (36.5)	56 (37.8)	0.878	ปานกลาง
ผลรวมเฉลี่ย				0.872	ปานกลาง
3.การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน					
3.1.ท่านเคยเข้าร่วมปลูกป่าชายเลนบ้างหรือไม่	80 (54.1)	51 (34.5)	17 (11.5)	1.426	มาก

ตารางที่ 15 (ต่อ)

(n = 148)

รายการ	ลักษณะการมีส่วนร่วม			ค่าเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
	เคยบ่อยครั้ง	เคยบางครั้ง	ไม่เคย		
3.2 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลน และกำหนดบทลงโทษบ้างหรือไม่	37 (25.0)	53 (35.8)	58 (39.2)	0.858	ปานกลาง
3.3 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อตั้งกฎระเบียบในการห้ามล่าสัตว์ป่าและกำหนดบทลงโทษบ้างหรือไม่	38 (25.7)	40 (27)	70 (47.3)	0.784	น้อย
3.4 ท่านเคยเข้าร่วมการออกลาดตระเวนในพื้นที่ป่าชายเลนบ้างหรือไม่	32 (21.6)	24 (16.2)	92 (62.2)	0.595	น้อย
3.5 ท่านเคยเข้าร่วมในการทำเต้ายางบ้างหรือไม่	30 (20.3)	30 (20.3)	88 (59.5)	0.608	น้อย
3.6 ท่านเคยเข้าร่วมประชาสัมพันธ์ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูป่าชายเลนบ้างหรือไม่	45 (30.4)	35 (23.6)	68 (45.9)	0.845	ปานกลาง
ผลรวมเฉลี่ย				0.852	ปานกลาง
4.การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล					
4.1 ท่านเคยติดตามและประเมินผลการปลูกป่าชายเลนบ้างหรือไม่	46 (31.1)	35 (23.6)	67 (45.3)	0.858	ปานกลาง
4.2 ท่านเคยติดตามและประเมินผลงานจากการตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลน และกำหนดบทลงโทษบ้างหรือไม่	45 (30.4)	31 (20.9)	72 (48.6)	0.818	ปานกลาง
4.3 ท่านเคยติดตามและประเมินผลงานจากการตั้งกฎระเบียบในการห้ามล่าสัตว์ป่าและกำหนดบทลงโทษบ้างหรือไม่	38 (25.7)	36 (24.3)	74 (50.0)	0.757	น้อย
4.4 ท่านเคยติดตามและประเมินผลงานการออกลาดตระเวนในพื้นที่ป่าชายเลนบ้างหรือไม่	35 (23.6)	31 (20.9)	82 (55.4)	0.682	น้อย

ตารางที่ 15 (ต่อ)

(n = 148)

รายการ	ลักษณะการมีส่วนร่วม			ค่าเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
	เคยบ่อยครั้ง	เคยบางครั้ง	ไม่เคย		
4.5 ท่านเคยติดตามและประเมินผลงานในการทำเต้ายางบ้างหรือไม่	29 (19.6)	36 (24.3)	83 (56.1)	0.635	น้อย
4.6 ท่านเคยติดตามและประเมินผลการประชาสัมพันธ์ ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูป่าชายเลนบ้างหรือไม่	32 (21.6)	37 (25.0)	79 (53.4)	0.682	น้อย
ผลรวมเฉลี่ย				0.739	น้อย
รวมผลเฉลี่ยทั้งหมด				0.885	ปานกลาง

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสำรวจ ในปี 2552-2553

จากตารางที่ 15 หากพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมเป็นรายข้อพบว่า คำถามที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างให้คะแนนการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การเข้าร่วมปลูกป่าชายเลน โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.426 ซึ่งจัดอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก และคำถามที่กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การเข้าร่วมการออกลาดตระเวนในพื้นที่ป่าชายเลน โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.595 ซึ่งจัดอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมน้อย มีเหตุผลเนื่องจากการออกลาดตระเวนต้องออกทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน มีความเสี่ยงจากการเกิดเหตุอันตรายจึงจำเป็นต้องให้ผู้ชายออกลาดตระเวน โดยส่วนใหญ่จะออกลาดตระเวนร่วมกันกับตำบลใกล้เคียง คือ จะมีตัวแทนของแต่ละตำบลเข้าร่วม จึงทำให้ค่าเฉลี่ยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มีค่าน้อยที่สุด

เมื่อนำคะแนนการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านมาเรียงลำดับพบว่า การมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาสาเหตุปัญหา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 1.075 รองลงมาคือ ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.872 การมีส่วนร่วมด้านการลงทุนหรือปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.852 และการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 0.739 เป็นผลเนื่องมาจาก การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลส่วนใหญ่จะเป็นการประชุมกันเฉพาะผู้ที่เป็นกรรมการของกลุ่ม จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊คในจำแนกเป็นรายด้าน

การมีส่วนร่วม	คะแนนเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการค้นหาสาเหตุปัญหา	1.075	ปานกลาง
ด้านการวางแผน	0.872	ปานกลาง
ด้านการลงทุนหรือปฏิบัติงาน	0.852	ปานกลาง
ด้านการติดตามประเมินผล	0.739	น้อย
รวม	0.885	ปานกลาง

เมื่อนำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในส่วนของการมีส่วนร่วม มาจัดระดับการมีส่วนร่วม โดยแยกพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาสาเหตุปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.5 รองลงมา คือ ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.8 ระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.6 ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 4.7 และระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 1.4 ตามลำดับ

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยที่สุด ร้อยละ คิดเป็น 35.8 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.8 ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.0 ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 5.4 และคิดเป็นระดับมาก ร้อยละ 4.1 ตามลำดับ

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการลงทุนหรือปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.2 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 19.6 ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.6 ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 12.8 และระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 10.8 ตามลำดับ

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.3 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 23.6 ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.6 ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 6.1 และระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 3.4 ตามลำดับ
รายละเอียดดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊คในแยกพิจารณาในแต่ละด้าน

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ด้านการค้นหาสาเหตุปัญหา		
น้อยที่สุด	35	23.6
น้อย	7	4.7
ปานกลาง	54	36.5
มาก	2	1.4
มากที่สุด	50	33.8
รวม	148	100
ด้านการวางแผน		
น้อยที่สุด	53	35.8
น้อย	8	5.4
ปานกลาง	47	31.8
มาก	6	4.1
มากที่สุด	34	23.0
รวม	148	100
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน		
น้อยที่สุด	58	39.2
น้อย	16	10.8
ปานกลาง	29	19.6
มาก	19	12.8
มากที่สุด	26	17.6
รวม	148	100

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล		
น้อยที่สุด	70	47.3
น้อย	5	3.4
ปานกลาง	35	23.6
มาก	9	6.1
มากที่สุด	29	19.6
รวม	148	100

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในของกลุ่มตัวอย่างรวมกันทุกด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.7 รองลงมา คือระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.7 ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 23.0 ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 15.5 และระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 6.1ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	44	29.7
น้อย	34	23.0
ปานกลาง	23	15.5
มาก	9	6.1
มากที่สุด	38	25.7
รวม	148	100

จากผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยน้ำขาว จังหวัดตราด จากภาพรวมพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นผลมาจากในอดีตที่ผ่านมาได้มีการร่วมมือของประชาชนและองค์กรภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนทำให้ใน

ปัจจุบันนี้ระบบนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณบ้านเปรี๊ตในได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาจนมีความอุดมสมบูรณ์ โดยการตั้งกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆในการใช้ทรัพยากรป่าชายเลน เพื่อแก้ปัญหาต่าง อาทิเช่น การลักลอบตัดไม้ หรือการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ผิดวิธี ที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลน ผลจากความซื่อสัตย์ และการยอมรับในกฎระเบียบของชุมชนที่มีมาตั้งแต่ในอดีต ทำให้ปัญหาการจัดการป่าชายเลน ที่เคยเกิดขึ้นลดน้อยลงไปมาก และส่งผลเชื่อมโยงให้กิจกรรมต่างๆในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูที่ลดน้อยตามลงไปด้วย ทำให้ปัจจุบันระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามควรมีการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนี้การมีส่วนร่วมในด้านต่างๆส่วนมากมาจากผู้ที่เป็นกรรมการในกลุ่มอนุรักษ์หรือแกนนำในหมู่บ้านเท่านั้น

ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

สำหรับปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ผู้ศึกษาได้แบ่งผลการศึกษิตตามสมมติฐานในการศึกษา ซึ่งมีทั้งหมด 12 ข้อ ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

ตารางที่ 19 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

(n=148)

เพศ	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
หญิง	50(33.8)	18(12.2)	8(5.4)	76(51.4)
ชาย	23(15.5)	17(11.5)	32(21.6)	72(48.6)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)
$\chi^2 = 24.325$		df. = 2		sig. = 0.000

จากตารางที่ 19. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพศของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่คำนวณได้เท่ากับ 24.325 ค่า df เท่ากับ 4 และค่า sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า เพศของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างเพศของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน พบว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่เพศชายส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ แต่ละครัวเรือนจะส่งตัวแทนไปร่วมกิจกรรม ครัวเรือนละหนึ่งคนโดยส่วนมากตัวแทนของครัวเรือนจะเป็นเพศชาย ที่เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าเพศของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 2 อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

อายุ	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อย	28(18.9)	16(10.8)	14(9.5)	58(39.2)
มาก	45(30.4)	19(12.8)	26(17.6)	90(60.8)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)
$\chi^2 = 0.941$		df. = 2		sig. = 0.625

จากตารางที่ 20. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน สำหรับตัวแปรอายุได้ทำการ

แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าเฉลี่ยของประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ 43.7 ปี เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม กล่าวคือ ประชากรที่มีอายุน้อยกว่า 44 ปี จะอยู่ในกลุ่มอายุน้อย และประชากรที่มีอายุมากกว่า 44 ปี จะอยู่ในกลุ่มอายุมาก ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.941 ค่า df เท่ากับ 2 และค่า sig เท่ากับ 0.625 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า อายุของประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างอายุของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกันมีการมีส่วนร่วมไม่ต่างกัน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องจาก ประชาชนในทุกช่วงอายุได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างทั่วถึง จึงเห็นความสำคัญของป่าชายเลนไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า อายุของประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

ตารางที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

การศึกษา	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	54(36.5)	24(16.2)	31(20.9)	109(73.6)
สูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	19(12.8)	11(7.4)	9(6.1)	39(26.4)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)
$\chi^2 = 0.775$		df. = 2		sig. = 0.679

จากตารางที่ 21. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่คำนวณได้

เท่ากับ 2.400 ค่า df เท่ากับ 4 และค่า sig เท่ากับ 0.663 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า การศึกษาของประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ต พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากการศึกษาที่ต่างกันไม่ได้สะท้อนถึงระดับความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับป่าชายเลนหรือการเข้าไปมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การศึกษาจึงไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 4 การตั้งถิ่นฐาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

ตารางที่ 22 ความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

(n=148)

การตั้งถิ่นฐาน	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ย้ายมาจากที่อื่น	10(6.8)	9(6.1)	9(6.1)	28(18.9)
อาศัยอยู่มาตั้งแต่กำเนิด	63(42.6)	26(17.6)	31(29.9)	120(81.1)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)
$\chi^2 = 2.685$	df. = 2		sig. = 0.261	

จากตารางที่ 22. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่คำนวณได้เท่ากับ 2.685 ค่า df เท่ากับ 2 และค่า sig เท่ากับ 0.261 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า การตั้งถิ่นฐานของประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์

ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน พบว่าประชาชนไม่ว่าจะที่ย้ายมาจากที่อื่นหรืออาศัยอยู่มาตั้งแต่กำเนิด ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนไม่ต่างกันทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากประชาชนที่ย้ายมาจากที่อื่นส่วนใหญ่ย้ายตามกลุ่มสมรสซึ่งเป็นคนในพื้นที่ จึงกลายเป็นคนในครอบครัวเดียวกันจึงมีความคิดเห็นไม่ต่างกับคนที่อาศัยอยู่มาตั้งแต่เกิด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการตั้งถิ่นฐานจึงไม่ใช่ปัจจัยจูงใจ ที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 5 อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

ตารางที่ 23 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

(n=148)

อาชีพ	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ประมง	20(13.5)	11(7.4)	7(4.7)	38(25.7)
การเกษตร	30(20.3)	18(12.2)	31(20.9)	79(53.4)
อาชีพอื่นๆ	23(16.0)	6(4.1)	2(1.4)	31(20.9)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)

$\chi^2 = 17.010$ df. = 4 sig. = 0.002

จากตารางที่ 23. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน สำหรับตัวแปรได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอาชีพด้วยกัน โดยแบ่งตามลักษณะการประกอบอาชีพ คือ อาชีพประมง ได้แก่ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำประมงชายฝั่ง อาชีพการเกษตร ได้แก่ การทำสวนยาง ทำการเกษตรแบบผสมผสาน และอาชีพอื่นๆ ได้แก่ อาชีพรับราชการ รับจ้าง ค้าขาย ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่

คำนวณได้เท่ากับ 17.010 ค่า df เท่ากับ 4 และค่า sig เท่ากับ 0.002 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า อาชีพของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 53.4 ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ อาชีพประมง และอาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 25.7 และร้อยละ 20.9 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากประชากรที่ประกอบอาชีพการเกษตรไม่ได้เข้าไปหาประโยชน์จากป่าชายเลนเกินความจำเป็น คือ มีความต้องการที่จะนำทรัพยากรป่าชายเลนมาบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น จึงต้องการรักษาป่าชายเลนไว้ให้สามารถใช้ประโยชน์เป็นแหล่งอาหารได้อย่างยั่งยืน เพราะจากผลการสำรวจจากแบบสอบถามพบว่าประชากรที่ประกอบอาชีพทำการเกษตรแบบผสมผสาน และทำสวน ส่วนใหญ่ จะเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน และหากป่าชายเลนถูกทำลายไปจะส่งผลให้ทำให้ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลซึ่งมีผลต่อการทำการเกษตรเป็นอย่างมาก ทำให้ประชาชนกลุ่มดังกล่าวเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพประมง และอาชีพอื่นๆ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาความขัดแย้งเรื่องความเห็นที่ไม่ตรงกัน ของผู้ที่ต้องการใช้ทรัพยากรในแนวทางการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนกับผู้หวังผลประโยชน์จากทรัพยากรมากกว่าการอนุรักษ์ จึงมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ในภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จึงสรุปได้ว่า อาชีพของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 6 รายได้สุทธิจากการประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

ตารางที่ 24 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้สุทธิกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

	รายได้สุทธิ	การมีส่วนร่วม			รวม
		น้อย	ปานกลาง	มาก	
ต่ำ		45(30.4)	18(12.2)	23(15.5)	86(58.1)
สูง		28(18.9)	17(11.5)	17(11.5)	62(41.9)
	รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)
		$\chi^2 = 1.022$	df. = 2	sig. = 0.600	

จากตารางที่ 24. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้สุทธิของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน สำหรับตัวแปรได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้รายได้สุทธิเฉลี่ยของประชาชนในพื้นที่ศึกษา คือ 67,945 บาท ต่อคนต่อปี เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง กล่าวคือ ประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 67,945 บาท จะอยู่ใน กลุ่มรายได้สุทธิต่ำ และประชาชนที่มีรายได้สุทธิมากกว่า 67,945 บาท จะอยู่ใน กลุ่มรายได้สุทธิสูง ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่คำนวณได้เท่ากับ 1.022 ค่า df เท่ากับ 2 และค่า sig เท่ากับ 0.600 ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า รายได้สุทธิของประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างรายได้สุทธิของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน พบว่าประชาชนที่มีรายได้สุทธิต่ำ และมีรายได้สุทธิสูงส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะมีรายได้สุทธิต่ำหรือสูงประชาชนก็มีส่วนร่วมในระดับที่ไม่ต่างกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ารายได้สุทธิไม่ใช่ปัจจัยจูงใจ ที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

สมมติฐานที่ 7 ที่ดินที่ถือครอง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

ตารางที่ 25 ความสัมพันธ์ระหว่างการถือครองที่ดินกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

ที่ดินที่ถือครอง	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อย	56(37.8)	20(13.5)	18(12.2)	94(63.5)
มาก	17(11.5)	15(10.1)	22(14.9)	54(36.5)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)
$\chi^2 = 12.017$		df. = 2	sig. = 0.002	

จากตารางที่ 25. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการถือครองที่ดินของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน สำหรับตัวแปรที่ดินที่ถือครองได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 โดยใช้ ค่าเฉลี่ยของขนาดที่ดินที่ถือครองของประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ 8 ไร่ต่อคน เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง กล่าวคือ กลุ่มประชากรที่มีที่ดินไม่เกิน 8 ไร่ต่อคน จะอยู่ในกลุ่มที่มีขนาดที่ดินน้อย และกลุ่มประชากรที่มีที่ดินมากกว่า 8 ไร่ต่อคน จะอยู่ในกลุ่มที่มีขนาดที่ดินมาก ผลการศึกษาพบว่า Chi-Square ที่คำนวณได้เท่ากับ 12.017 ค่า df เท่ากับ 2 และค่า sig เท่ากับ 0.002 ซึ่งมีน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า การถือครองที่ดินของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างการถือครองที่ดินของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน พบว่าประชากรในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีขนาดที่ดินน้อย คิดเป็นร้อยละ 63.5 ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย และประชากรกลุ่มตัวอย่างมีขนาดที่ดินมาก คิดรวมเป็นร้อยละ 36.5 ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากที่ดินที่ประชาชนถือครองอยู่ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง และมีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน จึงสะท้อนได้ว่าผู้ที่มีจำนวนที่ดินมากจะเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมด้านต่างๆมากกว่า ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การ

ถือครองที่ดินของประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นปัจจัยจูงใจที่ส่งผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

ตารางที่ 26 ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

(n=148)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำ	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
เห็นด้วย	64(43.2)	30(20.3)	43(23.0)	128(86.5)
ไม่เห็นด้วย	9(6.1)	5(3.4)	6(4.1)	20(13.5)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)
$\chi^2 = 0.181$		df. = 2		sig. = 0.913

จากตารางที่ 26. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่นของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.181 ค่า df เท่ากับ 2 และค่า sig เท่ากับ 0.913 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่นของประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่นของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน พบว่าประชาชนที่มีความคิดเห็นต่างกัน ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่นของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ไม่ใช่ปัจจัยจูงใจที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 9 ระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านเปรี๊ดในมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ดใน

ตารางที่ 27 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านเปรี๊ดในกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ดใน

(n=148)

ระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษา ระบบนิเวศน์	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
1 -3 กม.	44(29.7)	18(12.2)	31(20.9)	93(62.8)
4 -6 กม.	29(19.6)	17(11.5)	9(6.1)	55(37.2)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)

$$\chi^2 = 5.839$$

$$df. = 2$$

$$sig. = 0.054$$

จากตารางที่ 27. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านเปรี๊ดในของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ดใน ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่คำนวณได้เท่ากับ 5.839 ค่า df เท่ากับ 2 และค่า sig เท่ากับ 0.054 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่าระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านเปรี๊ดในของประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ดใน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ดในของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ดใน พบว่าประชาชนที่มีระยะทางต่างกัน ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านเปรี๊ดในของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะทางต่างกัน ไม่ใช่ปัจจัยจูงใจที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ดใน

สมมติฐานที่ 10 การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

ตารางที่ 28 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

(n=148)

การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ใช้ประโยชน์	41(27.7)	17(11.5)	32(21.6)	90(60.8)
ไม่ใช้ประโยชน์	32(21.6)	18(12.2)	8(5.4)	58(39.2)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)

$\chi^2 = 9.042$ df. = 2 sig. = 0.011

จากตารางที่ 28. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่คำนวณได้เท่ากับ 9.042 ค่า df เท่ากับ 2 และค่า sig เท่ากับ 0.011 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมกระจายตัวอยู่ในระดับน้อยและมาก ในขณะที่ประชาชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยและปานกลาง ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากประชากรกลุ่มที่เข้าไปใช้ประโยชน์เห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 11 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

ตารางที่ 29 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน

(n=148)

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ปานกลาง	11(7.4)	8(5.4)	5(3.4)	24(16.2)
มาก	62(41.9)	27(18.2)	35(23.6)	124(83.8)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)
$\chi^2 = 1.613$		df. = 2		sig. = 0.446

จากตารางที่ 29. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีความรู้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 16.2 และกลุ่มที่มีความรู้ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 83.3 ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่คำนวณได้ เท่ากับ 1.613 ค่า df เท่ากับ 2 และค่า sig เท่ากับ 0.446 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การใช้ประโยชน์หรือไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่ใช่ปัจจัยจูงใจที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน

สมมติฐานที่ 12 ความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลน บ้านเปร็ดไรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดไรมี

ตารางที่ 30 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับประวัติและการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนบ้านเปร็ดไรมีกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดไรมี

(n=148)

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน	การมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ระดับปานกลาง	24(16.2)	11(7.4)	4(2.7)	39(26.4)
ระดับมาก	49(33.1)	24(16.2)	36(24.3)	109(73.6)
รวม	73(49.3)	35(23.6)	40(27.0)	148(100)
$\chi^2 = 7.577$		df. = 2		sig. = 0.023

จากตารางที่ 24. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับประวัติและการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนบ้านเปร็ดไรมีของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดไรมี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีความรู้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.4 และกลุ่มที่มีความรู้ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.6 ผลการศึกษาพบค่า Chi-Square ที่คำนวณได้เท่ากับ 7.577 ค่า df เท่ากับ 2 และค่า sig เท่ากับ 0.023 ซึ่งมีน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า ความรู้เกี่ยวกับประวัติและการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนบ้านเปร็ดไรมีของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดไรมี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับประวัติและการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนบ้านเปร็ดไรมีของประชากรกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดไรมี พบว่าประชาชนที่มีความรู้ในระดับมาก ส่วนใหญ่ระดับการมีส่วนร่วมกระจายตัวอยู่ในระดับน้อยและมาก ต่างจากประชาชนที่มีความรู้ในระดับปานกลาง ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยและปานกลาง ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจาก ประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติและการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนบ้านเปร็ดไรมี ในระดับมากมีความเข้าใจถึงเหตุการณ์และสภาพปัญหาต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นกับทรัพยากรป่าชายเลน ทำให้เกิดความรู้สึกรังเกียจหวงแหนป่าชายเลนและต้องการอนุรักษ์

พื้นที่ป่าชายเลนไว้ให้ลูกหลานต่อไป ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความรู้เกี่ยวกับประวัติและการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนบ้านเปรี๊คในของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊คใน

ตารางที่ 31 สรุปผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊คใน

ปัจจัย	ค่า Chi - square	df.	significance
เพศ	24.325	2	0.000**
อาชีพ	17.010	4	0.002*
การถือครองที่ดิน	12.017	2	0.002*
การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน	9.042	2	0.011*
ความรู้เกี่ยวกับประวัติและการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนบ้านเปรี๊คใน	7.577	2	0.023*

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 31 สรุปผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊คใน พบว่า เพศ ของประชากรกลุ่มตัวอย่าง เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และพบว่าอาชีพ การถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนและความรู้เกี่ยวกับประวัติและการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนบ้านเปรี๊คในของประชากรกลุ่มตัวอย่าง เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านเปรี๊ตใน หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำนวน 148 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจไปวิเคราะห์ผลทาสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ และ ค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายถึงสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง และใช้การทดสอบ ไค-แอสควร์ เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ประชากรตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาเป็นเพศหญิงและเพศชายในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และมีอายุเฉลี่ย 43.7 ปี มีการศึกษาไม่เกินประถมศึกษาปีที่ 6 และเกือบทั้งหมดเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ ลักษณะการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน และทำสวนยาง เป็นอาชีพหลักแต่ในปัจจุบันพบว่าการประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกันมากขึ้น และมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างมีรายได้สุทธิจากการประกอบอาชีพเฉลี่ย 67,945 บาทต่อคนต่อปี สำหรับสถานภาพทางการเงินส่วนใหญ่มีรายได้พอดีกับรายจ่าย การถือครองที่ดินเฉลี่ยไม่เกิน 8 ไร่ต่อคน ส่วนมากเป็นที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ ส่วนใหญ่มีระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษานิเวศป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในประมาณ 1-3 กิโลเมตร

การได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน พบว่าส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจาก กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนเกือบทั้งหมดเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่างๆทางสังคม โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มที่จะสะสมทรัพย์ ประชากรกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าผู้นำในท้องถิ่นมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน พบว่า ส่วนใหญ่เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน เพื่อการบริโภคในครัวเรือน และมูลค่าที่ได้จากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนทั้งหมด คิดเป็นมูลค่า 1,668,780 บาทต่อปี สำหรับความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดในของประชาชนกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน ยกเว้นการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลเพียงด้านเดียวที่อยู่ในระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการค้าหาสาเหตุปัญหามากที่สุด รองลงมาคือด้านการวางแผน ด้านการลงทุนหรือปฏิบัติงาน และด้านการติดตามและประเมินผล ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปร็ดใน

เพศ อาชีพ การถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนและความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด ส่วนระดับการศึกษา การตั้งถิ่นฐาน รายได้สุทธิ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำในท้องถิ่น ระยะทางจากที่พักถึงศูนย์ศึกษานิเวศป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน และความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ต ในกรณีศึกษาชุมชนบ้านเปรี๊ตใน หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน พบว่า

เพศ มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เพศหญิงมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่เพศชายมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนกลุ่มประชาชนเพศหญิงให้ใช้เวลาว่างมาร่วมปฏิบัติกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

อาชีพ มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพทำการเกษตร โดยประชาชนกลุ่มนี้อาศัยแหล่งอาหารจากป่าชายเลนเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ ดังนั้น ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนแก่กลุ่มประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เพื่อให้เกิดความตระหนักในด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนเป็นการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในแนวทางการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

การถือครองที่ดิน มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน พบว่าประชากรที่มีขนาดที่ดินถือครองเฉลี่ยไม่เกิน 8 ไร่ต่อคน ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นควรมีการจัดฝึกอบรมแนะนำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้กับประชากรกลุ่มนี้ เพื่อให้เกิดความตระหนักและใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนมีระดับการมีส่วนร่วมดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ดังนั้น ควรมีการสร้างความรู้เข้าใจเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน พบว่าประชากรที่มีความรู้ในระดับมาก ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ดีกว่ากลุ่มที่มีระดับความรู้ปานกลาง ดังนั้นควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตในให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ทราบถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เพื่อให้เกิดตระหนักรู้และเกิดความหวงแหนทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชน

2. จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน ภาพรวม พบว่าในปัจจุบันมีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าจะต้องปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเปรี๊ตใน ควรมีการพัฒนาเพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น จำเป็นต้องปรับปรุงและส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งการมีส่วนร่วมด้านนี้ยังอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปที่ร่วมทำกิจกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังถึงผลการดำเนินงานด้วย เพราะในปัจจุบันทางกลุ่มจะประชุมกันเฉพาะผู้ที่เป็นกรรมการเท่านั้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดในด้าน ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ดังนั้นหากไม่มีข้อจำกัดในเรื่องดังกล่าว จึงเห็นสมควรให้มีการเพิ่มเติมในด้านต่างๆดังนี้

1. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลน ในส่วนของมูลค่าที่ได้จากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าชายเลน ควรใช้วิธีการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้ เพื่อทราบมูลค่าผลประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนที่ชัดเจนและครอบคลุม

2.การประเมินผลแผนการพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ 6 ตำบล จังหวัดตราด จากแผนการดำเนินงานในโครงการ UNEP GEF เพื่อทราบถึงผลการดำเนินงานของแผนดังกล่าว

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

เกษม จันทร์แก้ว. 2544. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2550. รายงานการสำรวจและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรป่าชาย
เลนเศรษฐกิจ และสังคม พื้นที่สาธิตด้านป่าชายเลน จังหวัดตราด. กรุงเทพมหานคร:
กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.

ฉลอง ดิษสี. 2541. การมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ต่อการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนา
สังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชัยณรงค์ แก้วอยู่, ร.ต.อ. 2541. บรรยากาสองคัครกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ศึกษา
เฉพาะกรณีข้าราชการตำรวจกองทะเบียนพลตำรวจ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชลธิกรณ์ จิมเจริญ. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า
ชายเลนตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ถวิลวดี บุรีกุล. 2543. แนวคิดของการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร:
จดหมายข่าวสถาบันพระปกเกล้า (19 ธันวาคม 2543).

นิวัติ เรืองพานิช. 2542. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ริ้วเขียว.

- บรรพต มาลีหาล. 2544. นโยบายของรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทุ่งกระเบน จังหวัดจันทบุรี. วิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาการการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญเยี่ยม ชมเมฆ. 2539. ป่าชายเลน (Mangrove Forest). กรุงเทพมหานคร: กองผลิตและเผยแพร่
สารนิเทศศูนย์บริการเอกสารการวิจัยแห่งประเทศไทย สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
แห่งประเทศไทย.
- ประวิทย์ บุญธมณ. 2552. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน
บ้านนาทอย ตำบลหนามแท่ง อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์วิทยา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญทัน โปกิลา. 2549. การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตป่าสงวน
แห่งชาติป่าประแส-พังราด อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม. 2543. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการ
สิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชน ในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ยอด คีรีรัตน์. 2540. หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี กรมป่าไม้.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- วัลลภ ลำพาย. 2548. “การประเมินผลการปฏิบัติงาน เทคนิคและวิธีการ.” วารสารสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 31: 22-36

ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก. 2546. (ร่าง) แผนการจัดการป่าชายเลน
ชุมชนบ้านปรืดไฉน. กรุงเทพมหานคร. (เอกสารอัดสำเนา)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2552. ข้อมูลสถานการณ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.
(Online). www.info.tdri.or.th, 10 สิงหาคม 2552

สนิท อักษรแก้ว. 2542. ป่าชายเลนนิเวศน์วิทยาและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2542. การฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของ
ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2542. การฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อสังคม
และเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรสยามการ
พิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ. 2545-2549. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำราญ รักชาติ. 2548. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัด
จันทบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุเมธ ทราญแก้ว. 2536. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุชาติ อรุณวุฒิวังศ์, ร.ต.อ. 2541. **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการธุรกิจเพื่อการพัฒนาชนบท.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สรุศักดิ์ วรรณบุญญา. 2547. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุวรรณณี คงทอง. 2536. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในท้องที่อำเภอเสีเกา จังหวัดตรัง.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อารยา วัฒนกิจ. 2526. **ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อำภรณ์ ช่างเกวียน. 2539. **ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลนชุมชน ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอเสีเกา จังหวัดตรัง.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง, มหาวิทยาลัยศิลปากร,

Cohen, J.M. and N.T. Uphoff . 1977. **Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation.** Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.

Maslow, A.H. 1970. **Motivation and Personality.** New York: Harper and Row

Thailand-map-guide. 2551. **แผนที่ดาวเทียมจังหวัดตราด (Online)**
www.thailand-map-guide.com/trat.php., 10 พฤษภาคม 2551.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนบ้านเป็ดใน จังหวัดตราด

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาค้นคว้าอิสระของนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ข้อมูลที่ได้จากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาและเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่อย่างใด ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้ผู้ศึกษาจะเก็บไว้เป็นความลับ

เลขที่แบบสอบถาม _____
ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม _____
บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ชื่อหมู่บ้าน _____
ตำบล _____ อำเภอ _____ จังหวัด _____
วัน เดือน ปี ที่ตอบคำถาม _____

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () ที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

- เพศ () ชาย () หญิง
- อายุปี
- การศึกษา () ต่ำกว่าประถมศึกษา () ประถมศึกษา
() มัธยมศึกษาตอนต้น () มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
() อนุปริญญา/ปวส. () ปริญญาตรีขึ้นไปสูงกว่า
() อื่นๆ
- การตั้งถิ่นฐาน () อยู่มาตั้งแต่กำเนิด
() ย้ายมาจากที่อื่น (ระบุ)

5. อาชีพหลัก () ประมง (จับสัตว์น้ำ) () ประมง (เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ)
 () ทำสวน..... () เกษตรผสมผสาน
 () ค้าขาย () รับจ้าง
 () อื่นๆ ระบุ.....

รายได้รวมจากอาชีพหลักต่อปี เป็นเงิน.....บาท

6. อาชีพเสริม () ประมง (จับสัตว์น้ำ) () ประมง (เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ)
 () ทำสวน..... () เกษตรผสมผสาน
 () ค้าขาย () รับจ้าง
 () อื่นๆ ระบุ.....

รายได้รวมจากอาชีพเสริมต่อปี เป็นเงิน.....บาท

7. รายจ่ายของท่านในรอบปีที่ผ่านมา มีรายจ่ายโดยประมาณบาท/ปี

8. สถานะทางการเงินในรอบปีที่ผ่านมา

() เงินออม จำนวน..... บาท

() หนี้สิน จำนวน..... บาท

() รายได้พอค้ำกับรายจ่าย

9. ท่านมีที่ดินในการถือครองแบบใด และมีจำนวนกี่ไร่

(ให้นับรวมทั้งดินที่ตั้ง บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ที่ทำกินและที่ดินอื่นๆ ที่มีอยู่ทั้งหมด)

() ที่ดินของตนเอง จำนวนแปลง รวมเนื้อที่.....ไร่

() ที่เช่าผู้อื่น จำนวนแปลง รวมเนื้อที่.....ไร่

รวมเป็นที่ดิน จำนวนแปลง รวมเนื้อที่.....ไร่

() ไม่มีที่ทำกินของตนเอง

10. ที่ดินที่ท่านถือครองอยู่ มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดินหรือไม่

() มีหลักฐานทุกแปลง (โฉนดที่ดิน,นส.3 ก, นส.3)

() มีหลักฐานบางแปลง (โฉนดที่ดิน,นส.3 ก, นส.3/ภบท.5,สปก.,สทก.,ฯ)

() ไม่มีหลักฐานทุกแปลง (ภบท.5,สปก.,สทก.,ฯ)

11. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้นำในท้องถิ่นของท่านมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมขึ้นในชุมชนของท่าน

() เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

12. ระยะทางจากที่พักของท่านถึงศูนย์ศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านเปรี๊ดใน มีระยะทางเท่าไร

() 1-3 กม.

() 4-6 กม.

13. ท่านเคยเข้าไปใช้ประโยชน์ป่าชายเลนบ้างหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () เคยเข้าไป () ไม่เคยเข้าไป
() เข้าไปจับสัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลน

ปลา/บาท/ปี	กุ้ง/บาท/ปี	ปู/บาท/ปี	หอย/บาท/ปี	อื่นๆ ระบุ/บาท/ปี

- () เข้าไปหาพืชผัก สมุนไพร มาเป็นอาหาร ระบุ บาท/ปี
() นำไม้จากป่าชายเลนมาเผาถ่าน ระบุ บาท/ปี
() นำไม้มาสร้างบ้านเรือน ระบุ บาท/ปี
() นำไม้ไปทำวัสดุ/เครื่องมือ (ระบุ) ระบุ บาท/ปี
() อื่นๆ (ระบุ) ระบุ บาท/ปี

14. ท่านเคยได้รับข่าวสารและเอกสารเกี่ยวกับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน หรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () เคย () ไม่เคย
() วิทยุ () โทรทัศน์
() หนังสือพิมพ์ () เพื่อนบ้าน/ญาติพี่น้อง
() กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน () เจ้าหน้าที่ป่าไม้
() พัฒนาการจังหวัด () อื่นๆ (ระบุ)

15. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ทางสังคมหรือไม่

- () เป็น โดยเป็นสมาชิก (ตอบทุกข้อที่เป็นสมาชิกกลุ่ม) () ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม
() กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน
() กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนน้ำเขียว-ท่าตะเภา
() กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
() กลุ่มออมทรัพย์
() กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
() กลุ่ม ธ.ก.ส.
() กลุ่มแม่บ้าน
() กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน
() อื่นๆ (ระบุ)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับป่าชายเลน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง “ถูก” หรือ “ผิด” ตามความคิดเห็นของท่าน

1.1. ความรู้ความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

ข้อคำถาม	ถูก	ผิด
1. การอนุรักษ์ป่าชายเลน หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรป่าชายเลนด้วยวิธีการสงวนบำรุง ดูแล รักษาและใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดก่อเกิดประโยชน์สูงสุดและใช้ได้นานที่สุด		
2. การอนุรักษ์/ปลูกป่าชายเลนเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า ควรปล่อยให้เป็นที่ของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับประชาชนในพื้นที่		
3. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เช่น การเลี้ยงกุ้ง จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลน รวมถึงส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าชายเลนลดน้อยลงด้วย		
4. การทำประมงที่ผิดวิธี ไม่มีผลต่อการลดลงของสัตว์น้ำในพื้นที่ และไม่ส่งผลการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนในพื้นที่นั้นๆ แต่อย่างใด		
5. พื้นที่ป่าชายเลน มีส่วนช่วยในการบำบัดของเสียที่ถ่ายเทจากพื้นที่บนบกลงสู่ทะเล		
6. การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ จะส่งผลทำให้ราษฎรในพื้นที่สามารถมีอาชีพและรายได้เสริมจากพื้นที่ป่าชายเลนดังกล่าว		
7. การใช้พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำการเกษตรด้านต่างๆ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎรและประเทศชาติมากกว่าการปล่อยให้คงสภาพเป็นป่าชายเลนดั้งเดิม		
8. การที่พื้นที่ป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ จะสามารถช่วยในการป้องกันหรือความรุนแรงของกระแสน้ำและลมพายุลงได้		
9. พื้นที่ป่าชายเลนที่เสื่อมสภาพลงแล้ว ราษฎรทั่วไปสามารถเข้าไปครอบครองและทำประโยชน์ได้ตามใจชอบ		
10. ป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์มีส่วนช่วยให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล		

1.2. ความรู้เกี่ยวกับประวัติการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน

ข้อคำถาม	ถูก	ผิด
1. ในปี 2484 รัฐบาลได้ประกาศให้มีการทำสัมปทานในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน		
2. พื้นที่ป่าชายเลนแห่งนี้เคยถูกกลุ่มนายทุนบุกเข้ามาในพื้นที่เพื่อทำนาเกลือ		
3. ได้มีการจัดตั้ง “กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์” ในปี 2538 เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของชาวบ้านจากการทำนาเกลือ		
4. ได้มีการจัดตั้ง “กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปร็ดในขึ้น” ในปี 2541 จากผลการร่วมมือกันของคนในชุมชนในการจัดการป่าชายเลน		
5. ป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน พื้นที่หมู่ที่ 2 มีเนื้อที่ประมาณ 12,000 ไร่		
6. ปัจจุบันได้มี โครงการ UNEP GEF มาช่วยพัฒนาแผนการจัดการป่าชายเลนในพื้นที่		

ส่วนที่ 3 ลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ให้ตรงกับระดับของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้าน
บ้านเปรี๊ตในเท่าที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันของท่านตามความเป็นจริง เพียงข้อละคำตอบเดียว

ลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบ้านเปรี๊ตใน	ระดับการมีส่วนร่วม		
	เคยบ่อยครั้ง	เคยบางครั้ง	ไม่เคย
การมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหา			
1. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าบ้างหรือไม่			
2. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบจับสัตว์ป่าในพื้นที่บ้างหรือไม่			
3. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่บ้างหรือไม่			
4. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาป่าชายเลนถูกบุกรุกทำลายป่าชายเลนบ้างหรือไม่			
5. ท่านเคยเข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับปัญหาการปลูกฟื้นฟูป่าชายเลนบ้างหรือไม่			
6. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎระเบียบหรือไม่			
การมีส่วนร่วมในการวางแผน			
1. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการฟื้นฟูป่าชายเลนบ้างหรือไม่			
2. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลนบ้างหรือไม่			
3. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการคุ้มครองสัตว์ป่าบ้างหรือไม่			
4. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการออกลาดตระเวนในพื้นที่ป่าชายเลนบ้างหรือไม่			
5. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการทำเต้ายางบ้างหรือไม่			
6. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนประชาสัมพันธ์ ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลนบ้างหรือไม่			

ส่วนที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน	ระดับการมีส่วนร่วม		
	เคยบ่อยครั้ง	เคยบางครั้ง	ไม่เคย
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน			
1. ท่านเคยร่วมปลูกป่าชายเลนบ้างหรือไม่			
2. ท่านเคยร่วมประชุมเพื่อตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลน และกำหนดบทลงโทษบ้างหรือไม่			
3. ท่านเคยร่วมประชุมเพื่อตั้งกฎระเบียบในการห้ามล่าสัตว์ป่า และกำหนดบทลงโทษบ้างหรือไม่			
4. ท่านเคยเข้าร่วมการออกลาดตระเวนในพื้นที่ป่าชายเลนบ้างหรือไม่			
5. ท่านเคยเข้าร่วมในการทำเต่าร้างบ้างหรือไม่			
6. ท่านเคยเข้าร่วมประชาสัมพันธ์ ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลนบ้างหรือไม่			
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล			
1. ท่านเคยติดตามและประเมินผลการปลูกป่าชายเลนบ้างหรือไม่			
2. ท่านเคยติดตามและประเมินผลงานจากการ ตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลน และกำหนดบทลงโทษบ้างหรือไม่			
3. ท่านเคยติดตามและประเมินผลงานจากการ ตั้งกฎระเบียบในการห้ามล่าสัตว์ป่าและกำหนดบทลงโทษบ้างหรือไม่			
4. ท่านเคยติดตามและประเมินผลการออกลาดตระเวนในพื้นที่ป่าชายเลนบ้างหรือไม่			
5. ท่านเคยติดตามและประเมินผลในการทำเต่าร้างบ้างหรือไม่			
6. ท่านเคยติดตามและประเมินผลประชาสัมพันธ์ การชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลนบ้างหรือไม่			

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ - นามสกุล

นางสาวณัฐริรา นิกมเพ็ชร

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 20 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2524

สถานที่เกิด

จังหวัดชุมพร

ประวัติการศึกษา

บช.บ (บัญชี) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

